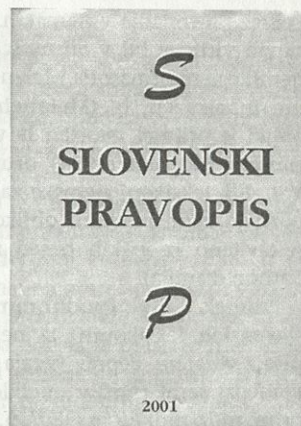


Simon Lenarčič

Čeri v slovenskem pravopisnem morju

Slovenski pravopis. Predsednik pravopisne komisije SAZU

Jože Toporišič. Izdala SAZU in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001



Kot sestavljalec ugank ter priložnostni sodelavec leksikonov in enciklopedij sem od novega *Slovenskega pravopisa* (SP) pričakoval predvsem prepričljive zglede, ki bi dokončno odpravili nedorečenosti in napake pri podomačevanju prevzetih besed in tujih lastnih imen. Teh je bilo tudi zaradi omejenega števila zgledov v *Pravilih*, ki so prvič izšla več kot deset let pred SP, iz leta v leto več. SP je tovrstna pričakovanja izpolnil le deloma. Iz primerov, ki jih navajam, je videti, da so imeli sestavljalci pravopisa preveč opravka s pospravljanjem »listja« (tj. s podrobnostmi, kakršna je določitev spola moški in ženski kratici ANUBiH), spregledali pa so nekaj »podrtih dreves« (tj. izpuščenih vsakdanjih besed in različic pisav) in »šavja« (tj. napak).

Dejstvo je, da bi bilo mogoče vse tu obravnavane pomanjkljivosti in napake z nekaj dodatnega truda preprečiti. Tako pa je temeljna funkcija SP precej okrnjena, saj se nanj predvsem glede pravilnosti zapisa lastnih imen in nekaterih podomačenih prevzetih besed ni

mogoče zanesti. Uporabljati ga je torej treba z dobršno mero previdnosti in kritičnosti tudi pri prevajanju.

Legenda: V poudarjeni pokončni pisavi so zapisane besede iz slovarskega dela SP, v **poudarjeni ležeči pisavi** pa besede, ki jih v sloarskem delu ni. Napačne in nepotrebne besede so označene z asteriskom (*), vprašljive pa z vprašajema (?). Naslovi virov so zapisani v *nepoudarjeni ležeči pisavi*. LCZ pomeni *Leksikon Cankarjeve založbe* (praviloma izdaja iz leta 2000), VSL *Veliki splošni leksikon založbe DZS*, SSKJ *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, SP'62 stari pravopis (iz leta 1962), ST'68 *Slovar tujk CZ* (iz leta 1968 oziroma katerikoli ponatis), ES *Enciklopedija Slovenije*, EB *Encyclopaedia Britannica* (katerikoli novejša izdaja) in OE *JLZ Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*. Kratice založb so CZ (Cankarjeva založba), TZS (Tehniška založba Slovenije), GV (Gospodarski vestnik) in MK (Mladinska knjiga).

1) Napake in njihov izvor

V SP je kar nekaj nespregledljivih napak, ki v priročnik najvišjega možnega ranga ne sodijo.

1a) Napake v zapisu geselskih besed

Napačen je priimek nekdanjega avstrijskega politika Taaffeja, ki je v SP zapisan s samo enim

,f' (Taaffe*). Najverjetneje je bil prepisan iz *Male splošne enciklopedije DZS*, kar je več kot presenetljivo, saj je to delo obupno zastarelo in polno očitnih napak. Škoda, da pravopisci pri svojem delu ne posegajo po zanesljivejših virih (priimek *Taaffe* je pravilno zapisan v nemških leksikonih, pa tudi v dostopni ES).

Brez preverjanja v nemških in drugih zanesljivih virih je bil v *SP* uvrščen tudi priimek nemškega reformatorja Melanchthona, katerega manjka en ,h' (**Melanchton***). V takšni obliki je priimek zapisan le v *Svetovnem biografskem leksikonu* (1994), drugi viri (npr. *LCZ*, *VSL*, *EB*, leksikoni nemške založbe Meyer) pa poznajo zgolj pravilno obliko **Melanchthon**, sestavljeno iz grških besed melan- (črn) in chthon (zemlja).

Priimek **Sully*** **Prudhomme** se v *SP* (in v slovenskih leksikonih) iz neznanega razloga piše z vezajem, čeprav vezaja ne navajajo niti Francozi sami (npr. v enciklopediji *Larousse*; prim. mdr. tudi *EB* in *OE JLZ*).

Ime perzijskega kralja Dareja ima v *SP* različico **Dareos***, toda glede na to, da je grška ustreznica Dareios (prim. *SP*'62 in *Antična imena po slovensko*, 1997), latinska pa Darius, bi lahko bile druge slovenske oblike kvečjemu **Darejos**, Darij ali Darius. Ta napaka najverjetneje izvira iz *LCZ*, saj sem pisavo Dareos doslej našel le v njem.

Iz istega vira je verjetno prepisano tudi ime ameriške firme **ATT***, ki se pravilno piše **AT&T** (prim. mdr. *EB*).

Ponemčeno ali iz nemških virov prepisano je ime **Spitzbergi***, kajti Spitzbergen je nemško ime za norveško otočje Spitsbergen, ki mu Slovenci pravimo **Spitsbergi** (prim. mdr. *LCZ* in *VSL*).

Izraz **skijöring***, ki ga poznata tudi *SSKJ* in *VSL*, je narobe črkovan izvirni naziv za smučanje z vleko (po novem podomačen v **skijering**). Norvežani mu namreč pravijo **skikjøring** (prim. mdr. *SP*'62, *ST*'68, slovarje založbe Merriam-Webster, *OE JLZ*, *Das Grosse Bertelsmann Lexikon*). Američani so zanje neizgovorljivo norveško besedo predrugali v **skijoring**, po njej pa so se očitno (a ne upravičeno!) zgledovali tudi sestavljenci *SSKJ* in *SP*.

Alpinistični izraz **diretissima*** (plezalna smer, ki vodi direktno na vrh) bi se lahko pisal ali po italijansko (**direttissima**; prim. katerikoli italijanski enojezični slovar) ali po naše (**diretisima**), ne pa po nekem vmesnem, nikogaršnjem in ničemur podobnem načinu. Oblika **diretissima** je sicer navedena tudi v *VSL*, a ni zato nič bolj pravilna.

Cel kup napak pa očitno izvira s pravopisnega zelnika, saj jih kje druge doslej še nisem

opazil. Prva izmed njih je ime **Salustias***, ki naj bi bilo dvojnica imena **Salustij**. Toda splošni in specializirani leksikoni ter *Latinsko-slovenski slovar* DZS navajajo le latinsko obliko **Sal(l)ustius**, zato bi pravilno zapisana dvojnica bila **Salustius**.

Tudi zemljepisni imeni **Stonehange*** in **Sainte-Etienne*** sta pravopisna unikuma. V **Stonehange** so pravopisci prekrstili vsem znani kultni kraj **Stonehenge**, v **Sainte-Etienne** pa francosko mesto **Saint-Etienne**. Prva napaka je plod površnosti ali neznanja, druga pa prepričanja, da je francosko ime **Etienne** žensko ime (odtod **Sainte** namesto **Saint** in posledično pomen »Sveta Štefan«). Pravopiscem, ki imajo v svojih vrstah avtorja *Leksikona imen*, se to nikakor ne bi smelo zgoditi!

Isto velja za napačno črkovanje priimka **Guillaumme*** (francoski fizik), ki se pravilno piše z enim ,m' (**Guillaume**) in je pravzaprav francoska oblika moškega imena Viljem.

Priimek **Thackery*** (angleški pisatelj) se pravilno piše **Thackeray**.

Znamenitega priimka **Karajan** naj po novem ne bi več pisali brez predimka ,von', saj je v *SP* uvrščena le vsaj z leksikografskega gledišča nesprejemljiva iztočnica **von*** **Karajan** (namesto **Karajan**). Zgled, kako se sklanja besedna zveza **von** + priimek, bi sodil pod iztočnico **von** (te v slovarskem delu *SP* začuda ni), če pa je sporni iztočnici botrovalo kaj tehtnega (o čemer dvomim), se sprašujem, kje so vsi drugi »voni«, npr. »von Schiller«?

Priimek **Vrangel** je v *SP* naveden tudi v nemški obliki **Wrangel**, ki jo poznajo tuji leksikoni, pa tudi precej nemški *VSL*. Toda glede na to, da je bil general **Vrangel** Rus (rojen v Rusiji, deloval v Rusiji, se bojeval za Rusijo), bi bilo njegov priimek bolj primerno pisati samo po »rusko«, z navadnim **V** (tako kot zemljepisno ime **Vranglov otok**), saj ruska abeceda ne pozna črke **W** (prim. mdr. *LCZ*, *MSE*, *OE JLZ*).

Na pamet napisana je geselska beseda **Glembajev*** z opisom ,oseba iz Krleževe drame'. Krleževi literarni junaki so res **Glembajevi**, njihov priimek pa je **Glembay**, ne pa **Glembajev** (prim. slovenski prevod drame **Glembajevi** in *500 dramskih zgodb* MK).

V kategorijo hudih pravopisnih spodrsiljajev sodi tudi rastlinsko ime **ahmeja***. Latinsko ime

Aechmea se namreč pri nas podomačuje v *eh-meja* (prim. mdr. *VSL*, *Vse o cvetju* MK in *Leksikon rastlinskih bogastev* TZS).

Nad vse »prepričljiva« je podomačitev imena indonezijskega otoka Sulawesi v *Sulavezi**. Indonezijski, *s'* se namreč vedno izgovarja in piše kot *s'*, zato bi tudi v slovarskem delu *SP* pričakoval ime *Sulavesi*, ki ga je mogoče najti v *LCZ* in – zanimivo – v *Pravilih* med zgledi za podomačevanje indonezijskih besed.

Z imenom *Kronštat** je v *SP* poimenovano rusko mesto *Kronštadt*, ki se uradno piše z nemškim *,-dt'* na koncu. Dvomim, da so bili pravopisci pri »podomačevanju« tega imena upravičeno bolj ruski od Rusov.

Ime poljskega mesta Oswiecim (namenoma sem se izognil posebnim poljskim črkam oziroma znamenjem, saj tako kot srbohrvaški mehki dž-ji in češki rž-ji povzročajo računalnikom »prebavne« motnje) je v *SP* podomačeno v *Ošvienčim**, kar ni v skladu z določilom v *Pravilih*, ki veleva, da se poljski *'i* pred samoglasnikom podomačuje v *,-j'*, pri tem pa je naveden zgled *Sobjeski* (namesto *Sobieski*), v bližini pa še zgled *Hmjelnicki* (namesto *Chmielnicki*). Pravilna podomačitev bi torej bila *Ošvjenčim*, ki je navedena tudi v *Poljsko-slovenskem slovarju* DZS.

V oglavje iztočnice *Gotha* se je prikradel(?) pridevnik *gothčanski**, ki po nobeni logiki ne more biti pravičen.

V vsakem pravopisu je »popravljen« tudi kako slovensko zemljepisno ime. Medtem ko so pravopisci v *SP'62* preimenovali *Orle* v *Orlje**, so si tokrat privoščili ljubljanske *Murgle*, ki naj bi po novem bile *Murglje**, prebivalec pa *Murgeljčan**, ter planoto *Mežakla*, ki naj bi bila po novem (tudi) *Mežaklja'*, čeprav te oblike ne poznajo ne slovenski atlasi, ne planski vodniki, ne *LCZ*, *VSL* in *ES*.

Pravopisci so uvedli tudi ime *Goriška brda**, čeprav *ES*, *VSL*, *LCZ*, *Atlas Slovenije*, *Krajevni leksikon Slovenije* DZS idr. knjige, ki so izšle v 90. letih prejšnjega stoletja, poznajo le *Goriška Brda*, kar je povsem razumljivo, saj je precej verjetno, da so bila brda najprej imenovana Brda in šele potem goriška (podobno ime, ki je v *SP* vendarle pisano z veliko začetnico, je *Hrvaško Zagorje*; tudi tu bi teoretično lahko Zagorje pisali z malo začetnico, a ga, razum-

ljivo, ne). Čudim se tudi kvalifikatorju *,-neuradno'* za ime *Brda*, saj je to splošno uporabljan sinonim, o katerega »neuradnosti« veliko pove podatek, da *ES* obravnava Goriška Brda pod geslom *Brda*, pri geslu *Goriška Brda* pa je le kazalka k *Brdom*.

Preimenovana je tudi *Šaleška dolina*, ki naj bi se ji po novem pravilneje (oziroma bolj navadno) reklo *Velenjska kotlina*, kar sploh ni res. Šaleška dolina je namreč po opisih v *ES* in *VSL* sodeč osrednji del Velenjske kotline. Pa ne le to. Ime Šaleška dolina je prastaro ime, ki je edino živo med domačini, pojem Velenjska kotlina pa je izum novodobnih geografov, zato je pošiljanje prvotnega imena v »drugo ligo« toliko manj upravičeno.

Zelo sumljiva je beseda *Hind'*, ki naj bi bila sinonim za Indijca oziroma Hindujca. Toda že beseda *Hindujec'* se le zelo redko in prejkone po nemarnem uporablja kot sinonim za Indijca, *Hind* pa sploh ne (*hindujec* oziroma *hindu* je predvsem verska oznaka, saj vsi prebivalci Indije niso pripadniki hinduizma!).

Kratice ljubljanske Naravoslovnotehniške fakultete naj bi bila *NFT**, v resnici pa je *NTF* (prim. seznam kratic v štirinajsti knjigi *ES*). Pri tem očitno sploh ne gre za tipkarsko napako, saj je kratica ponovljena kar trikrat.

Ime slovenske založbe ni *Didacta**, temveč *Didakta*.

Beseda *voyeurizem* je iz neznanega razloga spremenjena v *voyerizem**.

Pridevnik *velterski** bi se moral glede na podoben zgled *filtrski* pisati brez drugega *,-e'*, torej *veltrski*, kar potrjuje tudi iztočnica *polveltrski*. V *SP* je ponovljena napaka oziroma zastarela oblika iz *SSKJ*, da pa se za pravilno pisavo vendarle ne bi bilo preveč lahko odločiti, je poskrbljeno z geslom *polvelterkategorija**, kjer ne le da manjka normalnejša (prim. s točko 7) različica *polvelter kategorija*, ampak se je v opisu znašel tudi pridevnik *polvelterska**.

Med nepotrebne posodobitve bi lahko uvrstil pridevnik *jockeyjski'*, saj bi bila glede na angleško izgovorjavo (»džoki«) pravilna oblika *jockeyjski*, podomačena slovenska oblika pa je tako ali tako džokejski. To pomeni, da naši izgovorjavi in novim pravopisnim pravilom prilagojenega hibrida *jockeyjski* ne bomo več

dolgo uporabljali (če sploh), zato bi ga pravopisci lahko mirne duše izpustili.

Beseda **gostivanjšak***, pravopisna dvojnica besede **gostivanjščak**, se po SSKJ pravilno piše **gostivanjščak** (prim. tudi z drugimi vzhodno-slovenskimi narečnimi izrazi v SSKJ, npr. **krm-ljenščak**, **martinščak** ipd.).

Nov slovenski sinonim za skunkovo krzno **skunks** naj bi bila **skunkovina**²⁷ (slovenski splošni leksikoni te besede ne poznajo), toda po zgledu besed **kunovina**, **soboljevina** ipd. bi pričakoval slovensko besedo, ki bi bila izpeljana iz imena živali (torej **skunkovina**), ne pa iz tuje množinske oblike, ki je (pri nas) postala eno od poimenovanj za krzno.

Za konec seznama napak v zapisu geselskih besed lahko omenim še dve pravopisni vele-mojstrovini, namreč besedi **jing*** in **jing*-jang**, tako rekoč najosnovnejša pojma kitajske filozofije, ki se pravilno pišeta **jin** in **jin-jang**.

1b) Napake v opisih

V SP so se znašli tudi napačni opisi in sinonimi.

Prudencij naj bi bil srednjeveški* pesnik, v resnici pa je bil (pozno)antični, saj je umrl celih 66 let pred koncem antike.

Pojma antika in srednji vek sta pomešana tudi pri iztočnici **Creina**, ki je v SP opisana kot ,antični* Kranj'. Antično ime za Kranj je namreč **Carnium**, ime Creina pa se je pojavilo šele v 11. stoletju, polnih šest stoletij po koncu antične dobe.

Slap Peričnik, eno najbolj obiskanih slovenskih naravnih znamenitosti, bi zaman iskali ,v Logarski* dolini', kamor so ga locirali pravopisci, saj vsaj za zdaj še šumi v dolini Vrat.

Genezaret naj bi bilo ,staro palestinsko mesto*', v resnici pa je to svetopisemska pokrajina ob Galilejskem oziroma Genezareškem jezeru (prim. mdr. LCZ in VSL).

Tavrida je po SP ,antični grški otok*', v resnici pa so stari Grki tako poimenovali polotok Krim ob Črnem morju.

Delhi naj bi bil sinonim* za New Delhi, kar ne drži. Delhi je večmilijonsko indijsko mesto, imenovano tudi Old Delhi, New Delhi pa je

novejše mesto, zraščeno z Delhijem. In kar je pri vsem tem bistveno: glavno mesto Indije je le New Delhi.

Pugwash naj bi bilo ,kanadsko mesto*', v resnici pa je to kanadska vas, kjer je imel posestvo prireditelj prve pugwaške konference (prim. mdr. EB).

Karantanija naj bi bila ,najstarejša* politična tvorba* na slovenskem ozemlju'. Ta opis je lep primer, kako se slovenski zgodovinarji (in očitno tudi pravopisci) na vse kriplje trudijo izbrisati vsakršno sled slovenstva z imena prve slovenske države Karantanije (država, v kateri se je govorilo in ustoličevalo po slovensko, je lahko le slovenska!). Pri tem pa so besede v opisu obrnili tako, da so zapisali neresnico, kajti na slovenskem ozemlju je bilo že pred Karantanijo kar lepo število ,političnih tvorb' (kraljestvo Norik, rimska provinca Norik, rimska provinca Panonija). Toda zanikanje slovenstva Karantanije očitno ni dovolj, zato v SP (in še kje) ni imenovana kneževina ali država, ampak ,politična tvorba'.

Kopt naj bi bil le ,pripadnik starih* Egipčanov krščanske vere', v resnici pa so Kopti predvsem današnji Egipčani krščanske vere oziroma potomci starih Egipčanov krščanske vere.

Današnja egiptovska mesta so v SP opisana kot ,egiptovska mesta', staroveška (npr. Sais) pa kot ,egipčanska* mesta', čeprav niso nič bolj egipčanska od prvih. Po SSKJ se namreč pridevnik **egipčanski** nanaša na Egipčane (tj. na njihovo religijo, kulturo itd.), **egiptovski** pa na Egipt (tj. na mesta, piramide itd.), zato bi bil pravilnejši opis za mesta v starem Egiptu ,staroveško egiptovsko mesto'.

Tass ni ,ruska* tiskovna agencija', pač pa tiskovna agencija nekdanje Sovjetske zveze. Današnja ruska tiskovna agencija je **Itar-Tass**.

Tatar naj bi bil ,pripadnik mongolskega* ljudstva'. Toda današnji Tataři v Rusiji so turško ljudstvo, skupina mongolskih ljudstev pa so bili prvotni Tataři iz 13. stoletja, katerih ime je prešlo na današnje turško govoreče Tataře (prim. VSL, LCZ, EB). Definicija je torej nepopolna in zavajajoča.

Beseda **agio** ni italijanska, ampak francoska italijanskega izvora, zato izgovor ,adžo*' ni pravilen. Francoska beseda **agio** se namreč izgovarja ,ažjo', italijanska ustreznica, ki se iz-

govarja ‚adžo‘, pa je **aggio**. Ista napaka se je zapisala tudi sestavljalcem *VSL*, pravilna izgovorjava in zapis pa sta navedena v DZS-jevih dvojezičnih slovarjih.

Benfica naj bi bila ‚španski* športni klub‘, v resnici pa je portugalski oziroma libonski.

Beseda **erot** je opisana kot ‚spremljevalec boga Erosa^{??}‘, v resnici pa so eroti predvsem spremljevalci boginje Afrodite oziroma pri Rimljanih Venere (amoreti, amorji). Tako piše mdr. v opisu gesel Eros ali amorji v *VSL* in *Slovarju grške in rimske mitologije* MK. Le v zastarelem *ST'68* sem našel trditev, da so izključno Erosovi spremljevalci.

Čeprav je v *SP* uvrščena iztočnica **varnost-noobveščevalna služba**, je v opisih pomensko povezanih gesel (npr. *VOS*, vosovec) ostala stara, po novem nepravilna(?) oblika **varnostno-^{??}obveščevalna služba**.

1c) (Tipkarske) napake v *Pravilih*

(Tipkarske) napake niso le v slovarskem delu *SP*, nekaj jih je tudi v *Pravilih*, npr. **Angoulene*** namesto **Angouleme** na strani 224, **Vogelweide*** namesto **Vogelweide** na strani 223 in **Inöni*** namesto **Inönü** na strani 183.

2) Zastarela in zastarevajoča imena, opisi in pojmi

V *SP* je objavljenih več zastarelih podatkov in zastarelih ali zastarevajočih (zemljepisnih) lastnih imen, kar v dobi računalniškega urejanja besedil in digitalnih, vsakomur dostopnih enciklopedij ni ravno pohvalno.

Tako naj bi bilo glavno* mesto Kazahstana še kar naprej **Alma-Ata**, čeprav je bila prestolnica že leta 1997 uradno preseljena v sedanjo Ak-molo, današnjo Astano (prim. mdr. *EB*). Posledično je **Astana** eno redkih pomembnejših glavnih mest, ki v *SP* ni uvrščeno in nima izvedenih poimenovanj za prebivalce.

Romunsko mesto Cluj* se že od leta 1970 imenuje **Cluj-Napoca**, *SP* pa navaja le staro ime, ki je danes le še ime okrožja (prim. mdr. *EB*).

Kinšasa naj bi še vedno bila ‚glavno mesto Zaira*‘, čeprav se je država že leta 1997 preimenovala v DR Kongo.

V *SP* ni imena **Zgornja Avstrija**, ki je danes precej bolj uporabljano od starejšega poimenovanja **Gornja Avstrija**. Poznajo ga namreč tako sodobni slovenski atlasi kot leksikoni. Manjkanje Zgornje Avstrije je toliko bolj presenetljivo, ker *SP* pozna dvojnici **Spodnja/Dolnja Avstrija** in celo **Spodnje Avstrijsko** (kje so se izgubila imena **Zgornje/Gornje/Dolnje Avstrijsko**, pa raje ne ugibam).

Po nenavadnem ključu se je v *SP* znašlo in bilo temeljito obdelano zemljepisno ime **Britanski Honduras**, ki je že dolgo povsem iz rabe. Po dru-

gi strani pa v *SP* ni imen nekaterih mladih in manj mladih (pol)samostojnih držav (npr. **Tuvalu**, **Kiribati**, **Vzhodni Timor**, **Aruba**), ki bodo v prihodnjih letih zagotovo pogosteje omenjane kot blagopokojni Britanski Honduras.

Lw je star, prvotni simbol za kemijski element lavrencij. Današnji simbol (v rabi je že več desetletij!) je **Lr** (prim. mdr. *EB* in *VSL*).

V *SP* je uvrščena beseda **adukcija^{??}** (navaja jo tudi več desetletij star *ST'68*). Toda v *Pravopisu*(!) **medicinskih izrazov** je bila leta 1996 predpisana pisava **addukcija**, podobna beseda **ad-duk-tor** pa je uvrščena tudi v približno enako aktualna *VSL* in *Družinsko zdravstveno enciklopedijo* DZS. Domnevam, da so se medicinski strokovnjaki odločili za pisavo z dvema ‚d‘ zato, ker je beseda addukcija (latinsko *ad + ductio*) protipomenka besede **abdukcija** (latinsko *ab + ductio*), različko adukcija pa bi se lahko razumelo tudi kot tvorjenko z latinsko predpono ‚a-‘, ki ima (praviloma) povsem drug pomen od predpone ‚ad-‘. Če so sestavljanci *SP* ugotovili, da pisava z dvema ‚d‘ kljub temu ni dopustna, bi to morali navesti, saj bi le tako razblinili vse dvome, ki se porajajo ob dejstvu, da je v *SP* uvrščena starejša različica zapisa, novejša pa ne.

Zastarela imena se najdejo tudi med slovenskimi zemljepisnimi imeni. Tako sta v *SP* uvrščena **Jošt nad Kranjem*** in **Šentjur pri**

Celju*, ki se že od leta 1990 imenujeta *Sveti Jošt nad Kranjem* in *Šentjur*. Tudi Šivče* je nekdanje zemljepisno ime, saj je bilo kraju s tem imenom leta 1991 vrnjeno staro ime *Sveta Trojica*. Zemljepisno ime Sveta Trojica sicer je v *SP*, a z njim ni mišljen pravkar omenjeni kraj, ampak kraj, ki se uradno imenuje *Sveta Trojica v Slovenskih goricah*, celo ime pa bi sodilo tudi v *SP*.

Brez pojasnila, da gre za staro krajevno ime, je v *SP* uvrščeno tudi ime *Dvori nad Izolo** (danes *Korte*). Kraja *Štomaž** prav tako ni mogoče najti na nobenem sodobnem zemljevidu. Leta 1987 se je namreč preimenoval v *Stomaž*, iz tega imena izpeljano prebivalsko ime pa ni *Štomažan**, ampak *Stomaženc* (prim. *Krajevni leksikon Slovenije* DZS, 1995), knjižno verjetno tudi *Stomažan*.

3) Nedosleden izbor in obravnava iztočnic

3a) Manjkajoče besede in nepopolni tematski sklopi

Pri izboru iztočnic za *SP* je bila spregledana (ali ukinjena?) marsikatera vsakdanja beseda. Če se omejim zgolj na področje glasbe, so to npr. besede *pop* (v *SP* je le *pop glasba*), *etno* in *etno glasba* (primerljivi besedi v *SP* sta *težno* in *težno glasba*) ter *basbaritonist*. In to kljub temu, da je beseda *pop* samostojno geslo v obeh slovenskih splošnih leksikonih, skupaj z besedo *etno* pa je (skoraj) vsak dan natisnjena tudi na straneh s sporedom kulturnih prireditelj v enem od dnevnih časopisov. *Basbaritonist* je v *LCZ* in *VSL* kar nekaj, potreba po pravopisno normirani pisavi pa se vidi v tem, da je v opisih najmanj dvakrat uporabljen zapis *bas-baritonist**. Pravopisem je v *Slovar* uspelo uvrstiti kar triindvajset od šestindvajsetih tonovskih načinov (manjkajo *As-dur*, *B-dur* in *es-mol*; manjka tudi ton *eis*). Ker ne verjamem, da je ravno za ta pičila tri (oziroma štiri) gesla zmanjkalo prostora, je veliko bolj verjetna domneva, da je bil njihov izbor bolj ali manj naključen (če bi bilo v *SP* uvrščenih le nekaj tonovskih načinov, bi razumel, da je to rezultat uredniške politike »vsakega nekaj«), bojim se pa, da so bila naključno izbrana tudi premnoga druga gesla.

V precej številni družbi jezikov se je znašla eksotična *anamitiščina*, katere pomena *SP* ne razloži, ne pa tudi *kurdščina* in *tajščina*, če

omenim le dva od manjkajočih pomembnejših jezikov. Uvrstitev *anamitiščine* v *SP* je sporna predvsem zato, ker tega, kdo in kje govori *anamitiščino* (če jo sploh še kdo), v sodobnih virih ni mogoče izvedeti. V splošnih leksikonih namreč te besede ni, o *Anamitih* pa je mogoče izvedeti le, da je to ali staro ime za Vietnamce ali pa nekdanje ljudstvo v Indokini. Ne glede na to, ali je *anamitiščina* staro ime za vietnamščino ali jezik nekdanjih *Anamitov*, gre za danes povsem neznan in nepomemben pojem, to pa je razlog, ki narekuje ali izločitev takšnega gesla iz geslovnika ali pa natančnejši opis. Da bi bilo vse skupaj še bolj absurdno, je poskrbljeno s tem, da v istem *SP*, v katerem se je znašla *anamitiščina*, ni bilo prostora ne za vietnamsko pokrajino *Anam* ne za pokojne *Anamite*. V slovarskem delu *SP* ni niti vseh besed, ki so uporabljene v *Spremini besedi* (*otonemljanje* in *iztočničar/-ka*) in poglavju *Pravila* (npr. *poejevstvo*).

Prav tako manjkajo nekatere izpeljanke. Primer: v *SP* je uvrščena večina športnikov, ne pa tudi *bejzbolist* oziroma *baseballist*, čeprav je slednjo obliko poznal že *SP*'62. Je po novem ukinjen ali zgolj pozabljen? Sta pa zato v *SP* uvrščeni kar dve podomačeni obliki besede *baseball*, izgovorno pravilna *bejzbol* in manj pravilna *bezbol*. Slednja je brez oznake, ki bi rabo izrecno odsvetovala, saj kazalka 'gl.' te funkcije, kot je razvidno iz naslednjega primera, nima.

3b) Različno obravnavane podobne besede

Precej različne obravnave so bile v *SP* deležne besede, nastale s podomačitvijo angleških besed, ki se začnejo z *baby*. Medtem ko je beseda **bebisiter** obravnavana povsem enako kot njena dvojnica **bejbisiter** (pri obeh je navedena razlaga v celoti), je beseda **bebibif**, ki jo pozna *SSKJ*, v *SP* nadomeščena z izgovorno pravilnejšo obliko **bejbibif**. Toda sodeč po statusu besede **bebisiter** bi si mesto v *SP* zaslužila tudi beseda **bebibif**.

Različno sta obravnavani tudi borzni protipomenki **baisse** in **hausse**. *SP* nas pri geslu **baisse** s kazalko usmerja k podomačeni različici **besa**, besede **hosa** oziroma njene starejše različice **osa**, ki sta podomačeni različici besede **hausse** (prim. *LCZ* in *SSKJ*), pa ne pozna. Podobno velja za sorti jabolk **ajdared** in **mutsu**. Prvo ime je podomačeno (iz **idared**), drugo pa ne (pričakoval bi podomačitev v **muću**).

Za precej zmede so pravopisci poskrbeli na področju kemije. Spojino **amoniak** so namreč preimenovali v **amonijak**⁷⁷, a le kot iztočnico, medtem ko so npr. v opisu gesla **amido**.. (na isti strani!) pustili staro (ukinjeno?) obliko **amoniak** (,spojina iz amoniaka'). Prizanesli so tudi iztočnici **salmiak**, čeprav bistvene razlike med amoniakom in amoniakovo(!) spojino **salmiakom** ni. Da bi bila zmeda popolna in pravopis manj uporaben, so poskrbeli s *Pravili*, kjer so na strani 111 vendarle (oziroma žal) navedli zgled **salmijak**⁷⁷, pri tem pa spet pozabili na sorodno besedo **salmiakovec** (naj bi jo po novem pisali **salmijakovec**⁷⁷?). Vse kaže na to, da se pravopisci do zadnjega trenutka niso mogli zediniti o praviln(ejši) pisavi imen teh spojin, posledica pa je nedopustna pravopisna zmešnjava. Vendar pa do nje sploh ne bi smelo priti, saj ni (bilo) z dosedanjim priponskim obrazilom **-iak** čisto nič narobe.

Različna so bila pravopisna merila za poimenovanje italijanskih umetnostnih obdobj. Tako *SP* z opisom ,gl. **duecento**' odsvetuje(?) rabo besede **duecento**, ne pozna pa besed **seicento** in **činkvecento**, podomačenih različic

izvirnih oblik **seicento** in **cinquecento**. Da takšne podomačitve ne bi bile iz trte izvite, dokazuje izraz **činkvečentist**, ki je naveden med zgledi za podomačevanje italijanske pisave v *Pravilih*, *Slovar* pa ga ne pozna.

Čeprav je *SP* do mnogih morda manj ustreznih, a splošno uporabljanih dvojnic zelo mačehovski, so se v njem znašle besede **bachtiari*** (iz nemških virov prepisano ime perzijske preproge **bahtijari**), **tsetse*** (izvirna pisava imena muhe **cece**) in **badmington*** (res ne vem, odkod se je vzel ta stvar; v *SP* je sicer označen kot nepravilna beseda, a to ni dovolj označen bi moral biti s črno piko!), ki bi že zaradi eksotičnosti zapisa lahko mirne duše manjkale.

Enako moteče (in odvečne) so tudi nekatere dvojnice antičnih imen, ki se že desetletja ne uporabljajo več (npr. **Teseus**⁷⁷, dvojnica imena **Tezej**, ki bi glede na pravila o podomačevanju grškega ,s' v ,z' lahko bila kvečjemu **Tezeus**⁷⁷, vendar zanj ni nobene potrebe; podobna napaka se je pravopisem zapisala tudi v zgledih za podomačevanje starogrških imen, kjer je navedeno ime **Anhises*** namesto **Anhizes**)). Da pa pravopisci niti pri tem niso bili dosledni, kaže dejstvo, da v *SP* ni več gesla **Anteus** (starejša dvojnica imena **Antej**), ki je bil tako kot **Teseus** objavljen v *SP*⁶².

Pri antičnih imenih je nepoenoteno tudi dajanje končnic **,-es'**, **,-os'** in **,-us'**. Tako sta v *SP* na eni strani skupaj imeni **Aristofan** in **Aristofanes**, na sosednji pa sameva **Arhimed** (brez pričakovane dvojnice **Arhimedes**, ki jo pozna *LCZ* in *SP*⁶², kar pomeni, da je živa vsaj toliko kot dvojnica **Aristofanes**).

Ker je *SP* prebivalski imeni **Bakovčar** in **Bodončar** (prekmurski različici knjižnih poimenovanj **Bakovčan** in **Bodončan**) priznal za knjižni dvojnici, bi prebivalska imena s končnico **,-ar'** pričakoval tudi pri iztočnicah **Beltinci** (**Beltinčan** in **Beltinčar**), **Ivanjkovci** (**Ivanjkovčan** in **Ivanjkovčar**), **Odranci** (**Odrančan** in **Odrančar**), **Puconci** (**Pucončan** in **Pucončar**) itd. Razlogov za razlikovanje med tovrstnimi imeni ne vidim, pravopisci pa jih tudi niso navedli.

3c) Vsiljevanje zastarelih ali ne- uveljavljenih različic poimenovanj

V *SP* je mogoče najti besede, ki so zapisane v obliki, kakršne ne poznajo niti sodobni leksikoni niti enciklopedije. Prvi tak primer je beseda **aksolotel*** (severnoameriški vodni pupek), ki jo priročniki, izdani v 90. letih prejšnjega stoletja (mdr. *LCZ*, *VSL*, *Družinska enciklopedija živali* DZS in leksikon *Živalstvo CZ*), dosledno pišejo brez ,e', torej **aksoletl**, čeprav je pisavo aksolotel skušal uvesti že *SSKJ* leta 1970. Če pisava brez ,e' res ni primerna, bi to moralo biti v *SP* izrecno navedeno, ne pa da se edini živ zapis meni nič, tebi nič ignorira.

Drug tak primer je ime francoske himne. *SP* in *SSKJ* predpisujeta le starejšo obliko **mar-seljeza**, ne poznata pa različice **marsejeza**, ki je kot edina pravilna navedena v *SP'62* ter v *LCZ* in *VSL*, pa tudi sicer je bolj logična, saj je podomačena po zgledu v *SP* navedenega pridevnika **marsejski**.

Medtem ko mdr. *SP'62*, *SSKJ*, *ES* in *LCZ* poznajo le ime **senžermenska** (mirovna) **pogodba**, je novi *SP* »modernejši«: edino doslej uporabljano obliko ukinja in predpisuje različico **Saintgermainska* pogodba**. Toda če je po *SP* dopustna podomačitev **dahavski procesi**, potem tudi s podomačitvijo **senžermenska** (ali **Senžermenska**) **pogodba** ne bi smelo biti nič narobe.

Je pa novi pravopis od starega podedoval priimek **Gandi***, ki naj bi bil podomačena oblika znamenitega indijskega priimka. Toda dejstva govorijo drugače. *Pravila* zapovedujejo striktno ohranjanje indijskega ,dh' pri domačenju indijskih imen (zgled: **Ludhjana** namesto **Ludhiana**; izjema so verjetno lahko le prastare podomačitve, npr. **Buda**, a to v *Pravilih* ni omenjeno, čeprav bi moralo biti). Tudi v vseh slovenskih leksikonih in v biografiji iz leta 1984 je priimek **Gandhi** pisan s ,h'. Dvojnica **Gandi**, navedena v *SP'62*, torej v štirih desetletjih obstoja ni prepričala tako rekoč nikogar, pa so ji avtorji novega *SP* kljub temu dali prednost pred edino uveljavljeno obliko. Res neverjetno.

Pravopisci so mimogrede preimenovali tudi kako pasjo pasmo. Tako o že dolgo uveljavlje-

nem imenu **pekinčan** ni več ne duha ne sluha. Po novem naj bi se temu pritlikavemu hišnemu psu reklo le še **pekinžan**²⁷, enako kot prebivalcu Pekinga, torej. Čemu le? Veliko je primerov, da se za živalsko pasmo uporablja ime, ki je drugačno od prebivalskega, in tudi v tem primeru bi lahko brez škode ostalo tako.

3č) Spregledana lastna imena

V *SP* manjka prenekatero pogostno oziroma pomembno lastno ime. Tako *SP* pozna zemljepisno ime **Karnija**, ne pa tudi za naš prostor precej pomembnega prebivalskega imena **Karni**. To bi pravzaprav ne bilo nič usodnega, če bi ne obstajal resen problem, kako zapisati ime pripadnika in pripadnice tega ljudstva. Le domnevam lahko, da sta pravilni obliki **Karn** in **Karnka**, kajti pri iztočnici **Liburnija** je mogoče najti podobni imeni **Liburen*** in **Liburnka**, pri čemer pa močno dvomim o pravilnosti pisave **Liburen** (potemtakem tudi »Karen«), saj v podobnih primerih – **Saturn**, **koturn**, **Holofern** – polglasnika ne pišemo. Podobno je *SP* razočaral pri iztočnici **Ober**, pri kateri pogrešam žensko obliko. Je to »Oberka« (pri nepričljivem zgledu **Ogerka*** me v dvom spravlja primerjava z imenom **Mavrka** in **Liburnka**, pri katerih je neobstojni ,e' iz moških ustreznic **Maver** in **Liburen*** razumljivo izpuhtel), **Obrinja** ali **Obrka**²⁷?

Pri iztočnici **Salt Lake City** ni imen za prebivalca/-ko, ki bi ravno ob minulih zimskih olimpijskih igrah v tem mestu prišli zelo prav. Le kdor bo našel kak podoben zgled (npr. **Oklahomacityjčan/-ka**), bo lahko brez zadrege skoval imeni **Saltlakecityjčan/-ka**.

Prebivalska imena manjkajo tudi pri mnogih drugih iztočnicah, npr. **Ferso** otočje in **Fereri** (najverjetneje **Ferrec** in **Ferka** oziroma **Fererrec** in **Fererka**), **Savdska Arabija** (najverjetneje **Savd[ij]ec** in **Savd[ij]ka**) itd.

Presenetljiva je zevajoča praznina pri iztočnici **Slonokoščena obala**. *SP* ne razkrije niti imena za prebivalca (po zgledu **Britanskohonduražan** bi verjetno lahko uporabili približno enakovredno ime **Slonokoščenoobalec**²⁷) niti pridevnika (po zgledih **sierraleonski** in **burki-**

nafaški bi bil verjetno primeren pridevnik *slonokoščenoobalski*⁷²). Takšni težje sestavljivi pridevniki in imena bi bili v *SP* še posebej dobrodošli, če pa naj bi se namesto *Slonokoščenoobalec*⁷³ pisalo le 'prebivalec Slonokoščene obale', bi od *SP* pričakoval tak zgled, ne pa da ne pove niti tega, ali se pravilno reče 'iz Slonokoščene obale' ali 's Slonokoščene obale'. Poglešam tudi zemljepisno ime *Kvarner*, ki se v sodobni literaturi sklanja tako Kvarner-ju kot Kvarner-u* (sklanjatev Kvarner-u*, ki jo je čas že krepko povozil, je namreč navedena v *SP*⁶²).

Pri imenih za prebivalca Izole (*Izolčan*, *Izoljan*) ne bi škodila informacija o pravopisnem statusu poimenovanja *Izolan*, ki je re-

den gost na straneh najmanj enega slovenskega dnevnika.

Ime nekdanje portugalske kolonije *Macau* (to je izvirno, portugalsko ime) je v *LCZ* že dolga leta podomačeno v *Makao*, *SP* pa vseeno navaja le tujo (angleško, nemško ipd.) pisavo *Macao*⁷⁴, ki jo za slovensko sicer razglša tudi *Veliki družinski atlas sveta DZS* (1992). To je lep primer pretirane raznolikosti pisanja tujih lastnih imen v slovenskih leksikonih in atlasih. Problematično pa je predvsem to, da je pravopis za slovensko določil najmanj primereno, tj. tujo(!) obliko pisave. Primernejši od pisave *Macao* bi bili tako dosedanja slovenska pisava *Makao* kot izvirna *Macau*.

4) Nenavadna prebivalska imena

Največ nedoslednosti in slabih rešitev je v novem *SP* najti pri prebivalskih imenih.

4a) Spremenjena imena narodov in ljudstev ter prebivalcev držav in pokrajin

Prebivalec angleške grofije Kent naj bi po novem bil *Kentovec**, čeprav je bila še leta 1998 edina dopustna oblika poimenovanja *Kentčan* (prim. *Jezik naš vsakdanji* GV). Da končnica *-ovec* v poimenovanju za prebivalca Kenta ni najbolj posrečena, je mogoče soditi tudi po pravopisni razlagi tega priponskega obrazila, kjer možnost poimenovanja prebivalca sploh ni omenjena. Tudi morebitno sklicevanje na končnico *,-ec'*, ki da pristoji imenom za prebivalce pokrajin, ne zdrži trezne presoje, saj je izjem s končnico *,-čan'* v *SP* ničkoliko (prim. s točko 4b).

Poseben primer zmešnjave je ime nekdanje(!) angleške grofije *Yorkshire*, ki je v *SP* navedena tudi v podomačeni obliki *Jorkšir*⁷⁵, pri čemer je izvirno ime opisano kot 'angleška grofija', podomačeno pa kot 'angleška pokrajina'. Da bi bila mera nesmiselnosti polna, je iz prve-

ga imena izpeljano prebivalsko ime s končnico *,-ec'* (*Yorkshirec*), iz drugega pa prebivalsko ime s končnico *,-čan'* (*Jorkširčan*⁷⁶).

Med narodi je zelo kruta usoda doletela Litvance, saj so bili čez noč zbrisani s pravopisnega zemljevida. *SP* namreč priznava le obliko *Litovec*, čeprav je ime *Litvanec* še zelo v rabi in je kot edino poimenovanje naroda (Litvanci) navedeno v *LCZ*, omenjeno pa je tudi v opisu gesla *litvanski* v *SSKJ*. Za tolažbo se je besedi *litovščina* v *SP* pridružila *litavščina**, čeprav je to po *VSL* zastarela oblika.

Prebivalcem obeh Hondurasov je bila fortunna precej bolj naklonjena, saj so dobili celo dve različni poimenovanji. Prebivalec Hondurasa naj bi odslej bil *Hondurašan*, prebivalec nekdanjega Britanskega Hondurasa pa *Britansko-hondurašan*⁷⁷. Med kovanjem prebivalskih imen iz zemljepisnih imen, ki se končujejo na *,-as'* ali *,-os'*, je bila bitka med argumenti v prid *ž-ja* in *š-ja* verjetno precej huda, absolutni zmagovalac pa je, kljub na prvi pogled neodločenemu izidu, na žalost 'š'. Na žalost zato, ker so pravopisci spremenili tudi ime *Laožan* v *Laošan*⁷⁸, čeprav je ime *Laožan* že povsem uveljavljeno, kar dokazujejo mdr. samostojno geslo v *LCZ* in omembe v *VSL* in *Državah sveta 2000 MK*. Da bi pravopisci lahko Laožane pu-

stili pri miru, dokazuje geslo **Tunižan**⁷⁷, ki bi po pravopisnih pravilih(?) moralo biti **Tu-nišan**, saj se ‚s‘ v imenu Tunis izgovarja enako kot ‚s‘ v imenu Vis (prebivalec tega otoka je Višan). Pri tem pa je treba opozoriti, da ime Tunižan vsaj v primerjavi z imenom Laožan ni uveljavljeno, zato bi ga pravopisci lahko brez škode napisali pravilno.

Nenavadna je tudi razlika med poimenovanjema za prebivalca indijske države Utar Pradeš (**Utarpradešanec***) in Bangladeša (**Bangladešev***). Obe zemljepisni imeni se končata z istopomenskima končnicama ‚-pradeš‘ in ‚-deš‘, ki sta hindijska izraza za deželo, zato bi obakrat pričakoval enak princip tvorjenja prebivalskega imena (tako kot so npr. vsi prebivalci »-burgov« »-buržani«), ne pa dveh povsem različnih. Sicer pa je ime Bangladešev videti in slišati tako, kot da bi šlo za mitološko bitje, ki je rodilo Bangladeš, saj smo Slovenci tudi grm, ki rodi liste, iz katerih si npr. **Bangladešan** kuha čaj, poimenovali s priponskim obrazilom ‚-evce‘ (čajevec). V primeru Utarpradešanca pa ne vidim razloga za podaljševanje s priponskim obrazilom ‚-ec‘, saj je npr. prebivalec Marakeša v Maroku **Marakešan** (in ne »Marakešanec«), prebivalec somalske prestolnice Mogadiš **Mogadišan** (in ne »Mogadišanec«). Da bi bili obliki Bangladešan in **Utarpradešan** primernejši, je mogoče sklepati tudi po pridevniki **bangladeški** in **utarpradeški**.

Nelogična se mi zdi prepoved rabe pridevnika **anglosaksonski** (dovoljen je le pridevnik **anglosaški**), kajti če se sme uporabljati pridevnik **saksonski**, potem tudi s pridevnikom **anglosaksonski** ne more biti nič narobe (njegova sporna komponenta je namreč taisti pridevnik **saksonski**).

Pravopisci so v za prebivalca Etiopije doslej edino uveljavljeno ime **Etiop**ec (prim. mdr. SP'62 in VSL) vrinili črki ‚i‘ in ‚j‘ in ga spremenil v **Etiopijec*** (toda pridevnik je še naprej le etiopski!), v zameno pa so poimenovanju za prebivalca sosednjega Džibutija ti črki odvzeli, tako da je nastalo ime **Džibutčan*** (pridevnik **džibutski***). Glede na to, da je bil dosedaj v rabi pridevnik **džibutijski** (mdr. v *Države sveta* 2000) in da bi bilo ime **Džibutijec** čisto spo-

dobno (zgledi iz SP: **Malavijec**, **Maldivijec**, **Tahitijec**), ne vidim razloga za pisavo Džibutčan. Če pa razlog obstaja, bi ga bilo treba navesti v opombi, še posebej zato, ker so imena za prebivalce držav s priponskim obrazilom ‚-čan‘ v SP prej izjema kot pravilo.

Ime za pripadnika ljudstva **Havs**a je v SP podomačeno v **Havs**⁷⁷, množinska oblika imena ljudstva v **Havsi**, kolektivno poimenovanje v imenovalniku ednine (Havs) pa sploh ni navedeno (pri npr. ljudstvu **Otava** je). Toda nova podomačitev Havs je v popolnem nasprotju s podomačitvijo **Šerpa** za pripadnika ljudstva **Šerpa** (v množini **Šerpi**), razlogi zanjo pa v SP niso pojasnjeni. SP prav tako ne odgovori na druga vprašanja, ki se porajajo ob primerjavi imen Havs, Šerpa in Otava. Zakaj naj bi se smelo reči ‚ljudstvo Otava‘, ne pa tudi ‚ljudstvo Havsa‘ in ‚ljudstvo Šerpa‘? Ali zgled Havs (namesto Havsa) pomeni, da pripadnik npr. afriškega ljudstva **Dinka** ni več **Dinka**, ampak »Dink«? Kaj pa Šerpa? Je to (edina) izjema, pri kateri se v imenu pripadnika ljudstva ohrani končnica ‚-a‘ (oziroma katerikoli drug samoglasnik), ali pa so izjeme nove podomačitve tipa **Otavec**⁷⁷ (namesto **Otava**) in stare podomačitve tipa **Ink** (namesto **Inka**)? Kako torej podomačujemo imena pripadnikov ljudstev Ajmara, Čibča, Nutka, Ganda, Nama, Azande, Fulbe, Puelče, Mapuč, Ašanti, Herero, Navaho, Pueblo itd.? Odgovore na ta in druga vprašanja bi lahko dala le jasna navodila in premišljeni zgledi za tvorjenje imen ljudstev, ki jih v *Pravilih* ni. A so nujno potrebna, saj so imena (manj znanih) ljudstev v vsaki slovenski knjigi ali leksikonu zapisana drugače (tako npr. pravopisnima imenom **Kečujci** in **Kečua** delajo družbo različice **Kečva** in **Kečvanci** – v VSL – in **Kečuji** – v LCZ).

Pravopisci so spremenili tudi večino prebivalskih imen, tvorjenih z nekončno pripono ‚-an‘. Tako naj bi bilo po novem namesto **Peruanec** prav **Perujec**, namesto **Samoanec** **Samojec** (in to kljub temu, da je v *Pravilih* na strani 117 naveden »zastarek« zgled **Samoanec**!), namesto **Goanec** **Gojevec** in namesto **Tonganec** **Tongovec**. V spomin na stare čase pa je ostalo nespremenjeno ime **Papuanec**, razlogi za to pa seveda niso pojasnjeni.

Dodatni komentar

Vsekakor je upravičenost spreminjanja poimenovanj, ki so bila še včeraj v splošni rabi, zelo vprašljiva. Če ne zaradi drugega, zato, ker je v pravopisnih *Pravilih* in celo v *Slovarju* navedenih kar nekaj zgledov (npr. Arležan), po katerih naj se že uveljavljene podomačitve ne bi spreminjale niti, kadar so v nasprotju s sodobno pravopisno logiko. In za imena Etiopec, Peruaneč, Samoaneč ipd. zagotovo velja, da so povsem uveljavljena in da niso tako zelo napačna, da bi ne mogla vsaj soobstajati skupaj z novimi podomačitvami. Ali so vse nove podomačitve res nujno potrebne, je pa drugo vprašanje.

4b) Nepojasnjena različna usoda enakih končnic

Med nenavadna prebivalska imena lahko uvrstim tudi imeni **Fairbanščan*** in **Sussekščan***. Prvo je izpeljano iz imena aljaškega mesta Fairbanks, drugo pa iz imena nekdanje angleške grofije Sussex (mimogrede, namesto opisa 'angleška grofija' bi v *SP* moralo pisati 'nekdanja angleška grofija' oziroma 'ime dveh angleških grofij', saj je grofija Sussex z delitvijo na West in East Sussex prenehala obstajati). Obe imeni imata končnico, ki je v izgovorjavi in pisavi zelo podobna končnici v imenu severnoameriških mest Phoenix in Halifax, katerih moški prebivalski imeni sta po *SP* **Phoenixčan** in **Halifaxčan**. Po analogiji (in predvsem glede na izgovor) bi torej bilo pravilnejše ime za prebivalca Fairbanksa **Fairbankščan** (potrjuje ga tudi zgled **Hastingščan** za prebivalca angleškega Hastingsa), za prebivalca Sussexa pa **Susseščan**. Pri imenu Sussex je videti napačen tudi pridevnik **sussekški*** – po zgledu pridevnikov **phoeniški**, **halifaški** in **fairbanški** bi namreč pričakoval pisavo brez 'k', torej **susseški**. Če pa se v vseh teh imenih vendarle skriva kaka logika, bi bilo zelo lepo, če bi jo pravopisci razodeli v kakšni opombi.

Podobno velja za prebivalska imena, izpeljana iz imen mest s končnico '-land'. Le zakaj naj bi pisali **Portlandec**⁷⁷ in **Oaklandčan** namesto **Portlandčan** in **Oaklandčan**? Iz prebivalskih imen v *SP* je namreč mogoče razbrati težnjo, da

bi imena prebivalcev mest in otokov tvorili s priponskim obrazilom '-čan'/'-čanka', imena prebivalcev pokrajin in držav pa s priponskim obrazilom '-ec'/'-ka' (npr. **Oregonec**, **Wisconsinec**). Pri tem pa pravopisci niso bili dosledni, saj so tudi v nekaterih primerih, ko to ni neizogibno, uporabili drugačno priponsko obrazilo od pričakovanega (npr. že omenjeni **Portlandec**, pa **Michigancan**⁷⁷ namesto **Michiganeč**, **Mainčan**⁷⁷ namesto **Mainec** itd.). Takšne nedoslednosti so pogoste tudi pri imenih z drugih jezikovnih področij (npr. **Piemontčan**⁷⁷ v primerjavi z **Vermontec**, pa **Magrebčan**⁷⁷, **Beninčan**⁷⁷ itd.).

Še bolj presenetljivo je prebivalsko ime **Patmoščan***, saj je to edini primer, da je iz imena grškega otoka s končnico '-os' nastalo prebivalsko ime s končnico '-ščan' (v *SP* so sicer le prebivalska imena s končnico '-šan', npr. **Samoščan**, **Naksošan**, **Lezbošan**, **Hiošan** ipd.).

Nepojasnjene so tudi razlike med prebivalskimi imeni, ki so izpeljana iz imen mest s končnicama '-as' in '-es'. Nekatera so dobila končnico '-ščan' (npr. **Kaunaščan**, **Madraščan** in **Veleščan**, z angleškega govornega področja **Kansaščan**, s španskega **Caracaščan**⁷⁷, **Buenosaireščan**⁷⁷), druga pa '-šan' (npr. **Burgašan**⁷⁷, z angleškega govornega področja **Dallašan**⁷⁷, s španskega **Teksašan**, **Lasvegašan**, **Laspalmašan**, **Losangelešan**, **Florešan**), pri čemer jezikovni izvor očitno ni imel nobene vloge. Še posebej moteče se mi zdijo razlike med podobnimi imeni, npr. **Madraščan** – **Burgašan**, **Buenosaireščan** – **Florešan**. Smiselno poenotenje takšnih na novo skovanih imen bi za pravopisne ne smelo biti predrd oreh. Če bi v *SP* ne bilo toliko drugih nedoslednosti, napak in čudnih rešitev, bi verjel, da obstaja za omenjene razlike kak tehten razlog, tako pa o tem močno dvomim. Glede na močno številčno zastopanost raznih »ošanov« v *SP* in *SP*⁶² bi utegnili biti primerna enotna končnica '-šan'. Če pa bi se odločili za razlikovanje imen glede na jezikovni izvor, bi bila glede na zven posameznih prebivalskih imen verjetno najboljša takšna rešitev: pri španskih zemljepisnih imenih s končnicama '-as' in '-es' bi se uvedla enotna končnica '-šan', pri nešpanskih pa '-ščan' (razen pri kakem že uveljavljenem imenu). Tako

bi v *SP* imeli poleg španskih prebivalskih imen Teksašan, Lasvegašan, Laspalmašan, Hondurašan ipd. tudi imeni *Caracašan* in *Buenosairešan*, poleg nešpanskih imen Kaunašan, Madraščan, Kansašan in Veleščan pa tudi imeni *Dallaščan* (čeprav je Dallas v precej španskem Teksasu, je ime angleško; po podatkih v *EB* se imenuje po nekdanjem ameriškem podpredsedniku Dallasu) in *Burgašan*.

Podobno je s prebivalskimi imeni *Kinšašan*⁷⁷, *Lhašan* in *Mombašan*, ki so izpeljana iz imen mest s povsem identično, celo enako naglašeno končnico, -asa'. Ne vidim prepričljivega razloga, da ne bi tudi prebivalcu Kinšase rekli *Kinšašan*.

Prebivalec provansalskega mesta Aix-en-Provence je po *SP* *Aixenprovenšan*⁷⁸, kar je nekaj takega, kot če bi npr. prebivalcu Laz v Tuhinju ne rekli Lazovec, ampak »Lazevtuhinjčan«. Ustreznejše poimenovanje za prebivalca »Aixa v Provansi« bi bilo *Aixčan*, tej rešitvi pa pri-trjuje tudi francoska enciklopedija *Larousse*, kjer je navedeno prebivalsko ime Aixois. Pri tem moram opozoriti še na razliko med prebivalskima imenoma *Aixenprovenšan* in *Portauprincean*⁷⁹, kjer je končni -ce' enkrat prešel v, š', enkrat pa ne.

Zanimiva je primerjava francoskih zemljepisnih imen s končnico, -bourg'. V *SP* je namreč mogoče najti prebivalska imena *Strasbourgčan*, *Luxembourgčan*, *Fribourčan* in *Cherbourgčan*⁸⁰. Če upoštevam, da je končni, -g' v vseh štirih primerih neslišen, bi bila pravilna le pisava s končnico, -gčan', ker pa nam je pri imenih za prebivalce »burgov« vseh vrst bolj blizu končnica, -žan', bi bilo najbolj smiselno v vseh štirih primerih uporabiti to končnico. Problematično je videti tudi ameriško prebivalsko ime *Pittsburghčan*^{*}, saj bi po sicer spornem zgledu *Cherbourgčan* pričakoval končnico, -čan', torej *Pittsburghčan*.

Nepojasnjene razlike so tudi med zemljepisnimi imeni s končnico, -ng'. Tako sta v *SP* uvrščeni imeni *Norrköpingčan*⁸¹ in *Wyominžan*, čeprav naj bi bila po navodilih za izgovorjavo sodeč oba končna, g' enako slišna. Da ima skandinavski končni, g' enak status kot nemški in angleški, je mogoče sklepati tudi po

imenu *Göteboržan*, zato je pisava *Norrköpingčan* toliko bolj nelogična.

Silno nenavadno je prebivalsko ime *Pjonggčan*⁸², ki naj bi bilo sinonim za *Pjongjangčan*. Toda ime mesta *Pjongjang* se ne okrajšuje v *Pjong*, zato je ni osnove za ime *Pjonggčan*. Zelo vprašljivo je tudi samo ime *Pjongjangčan*, saj ni jasno, v čem se ime severnokorejske prestolnice *Pjongjang* razlikuje od imen kitajskih mest *Šenjang*, *Peking* in *Hongkong*, da iz njega izpeljano prebivalsko ime ni *Pjongjanžan* (po zgledih *Šenjanžan*, *Pe-kinžan* in *Hongkonžan*).

Pri iztočnici *Bamako* bi po zgledu prebivalskega imena *Monačan* in pridevnika *monaški* pričakoval podiztočnici *bamaški* in *Bamačan*, ne pa *bamakovski*⁸³ in *Bamakovčan*⁸⁴. Obe iztočnici (*Bamako* in *Monako*) namreč prihajata s francoskega govornega območja in imata enako naglašeni končnici, -ako'. Dejstvo je tudi, da so prebivalska imena s končnico, -kovčan' tako rekoč rezervirana za izpeljanke iz zemljepisnih imen s končico, -kovci' (npr. *Bakovci* *Bakovčan*), zato je uvrščanje prebivalcev *Bamaka* v to skupino imen toliko manj logično.

Nenavadnih prebivalskih imen s tem še zdaleč ni konec. Med opaznejšimi je ime *Illinoičan*^{*}, kar naj bi pomenilo prebivalec *Illinoisa* v *ZDA*. To težko izgovorljivo ime je videti še posebej čudno, če ga primerjam s prebivalskim imenom *Valaisčan*, ki ohranja neslišni končni, s' (s' je neslišen tudi v imenu *Illinois*). Pravopisci bi torej smeli skovati kvečjemu ime *Illinoisčan*. Tu pa lahko pravopiscem takoj zastavim vprašanje, po kakšni logiki se končni, s' v francoskih zemljepisnih imenih v prebivalskih izpeljankah ohranja ne glede na izgovor (npr. neslišni, s' v imenih *Nantesčan*, *Toursčan*, *Valaisčan* in slišni, s' v imenu *Reimsčan*⁸⁵)? Glede na to, da se slišni končni, s' v tujih imenih spreminja v, š' (npr. *Massachusettsčan*, *Neworleanščan*, *Wormščan*), bi tudi v primeru prebivalca *Reimsa* pričakoval ime *Reimščan* (na to obliko daje misliti tudi pri-devnik *reimški*).

Čudno je videti in slišati tudi na novo skovano ime *Martiniquečan*^{*}. Pričakoval bi namreč obliko *Martiničan*, saj obstaja ime otoka *Mar-*

tinique tudi v podomačeni obliki *Martinik* (prim. *Veliki družinski atlas sveta* DZS, *Jezik naš vsakdanji* GV), to pa je že mogoče primerjati z imenom Mozambik (originalno Moçambique), iz katerega je izpeljano prebivalsko ime *Mozambičan*, ne pa »Mozambikčan«.

Problematična sta tudi ime *Mauritiusčan** in pridevnik *mauricijski*?, saj se ime otoka Mauritius prav tako podomačuje, in sicer v *Mavricij* (prim. *VSL*, kjer je navedeno tudi prebivalsko ime *Mavricijec*, in *Jezik naš vsakdanji* GV).

4c) Izvirno poimenovanje enkrat upoštevano, drugič ne

Opombe s pojasnili bi bile potrebne tudi pri nekaterih imenih prebivalcev starogrških krajev. Eno takšnih je *Halkidijec*, ki označuje prebivalca grškega polotoka Halkidike. Po znanim zgledu iz slovenskega prevoda *Svetega pisma*, kjer so prebivalci antične Tesalonike (današnjega Soluna) imenovani *Tesaloničani*, bi verjetno vsakdo iz imena Halkidika izpeljal prebivalsko ime *Halkidičan*, ne pa Halkidijec. Očitno je v imenu Halkidijec (pa tudi npr. *Avlijec*, prebivalec antične Avlide) upoštevano izvirno starogrško poimenovanje, na ime *Elidčan*, ki označuje prebivalca (po *SP* antične, čeprav obstaja z istim imenom še dandanes) grške pokrajine Elide, pa grščina očitno ni imela tolikšnega vpliva. Brez jasnih navodil in razlage takšni zgledi laiku ne koristijo kaj dosti.

Vendar pravopisci izvirnih pisav niso vedno upoštevali. Tako je zanje prebivalec Gdanska *Gdanec**, čeprav bi po podobnih ruskih zgledih (prebivalec Omska je *Omsčan*, ne pa »Omec«) pričakoval obliko *Gdanščan*. In res, oblika *Gdanščan* je bila zapisana že v *Poljsko-slovenskem slovarju* DZS (1977), njeno pravilnost pa potrjuje tudi izvirno poljsko ime *gdanzczanin*. Tvorba *Gdanec* me navdaja z mislijo, da jo je skoval računalnik, ki se je zgledoval po prebivalskem imenu *Danec*, ni pa razumel, da se *Danska* imenuje po *Dancih*, *Gdansk* pa ne po svojih prebivalcih, ampak le-ti po *Gdansku*.

4č) (Ne)spreminjanje zemljepisnih imen v prebivalskih imenih

Naravnost neverjetne so razlike med prebivalskimi imeni, ki so izpeljana iz imen mest s končnicami, ki se izgovarjajo kot ,č', ,š' ali ,ž'. Tako so v *SP'01* po eni strani imena *Greenwičan*, *Norwičan* in *Palmbeačan*, po drugi pa imena *Pugwashan*, *Mohacsan*, *Pecsan*, *Bydgoszczan* in *Clujan*. Toda madžarsko dvočrkje ,cs' je povsem primerljivo z angleškim dvočrkjem ,ch', saj obe zaznamujeta enak glas. O podobnosti med angleškima končnicama ,ch' in ,sh' prav tako ni dvoma. Čemu torej takšne razlike?

Pravopisci so v prebivalskih imenih *Bihačan*, *Bilečan* in *Pečan* srbohrvaški ,č' pustili nespremenjen, pri tem pa očitno pozabili na lasten zgled v *Pravilih* (stran 24), po katerem je prebivalec Bileče *Bilečan* (in potemtakem prebivalec Bihača *Bihačan*, Peči pa *Pečan*). Da bi bila zmeda popolna, je poskrbljeno s prebivalskim imenom *Gospičan* pri iztočnici *Gospič* v slovarskem delu *SP*. Menim, da ohranjanje mehkega ,č' v prebivalskih imenih ni nujno, saj bi ga lahko po zgledu izpeljank tipa *nedičev* v vseh prebivalskih imenih mirne duše podomačili v ,č'.

4d) (Ne)razlikovanje med pripadnikom naroda/ljudstva in prebivalcem države/dežele

Včasih se s pojavom kake nove države samo od sebe(!) zgodi, da dobimo poleg poimevanja za pripadnika naroda/ljudstva tudi posebno poimenovanje za državljana/prebivalca države. Tako sta npr. *Tadžik* in *Tadžikinja* že od nekdaj poimenovanji za pripadnika/-co naroda, *Tadžikistanec* in *Tadžikistanka* pa od začetka 90. let 20. stoletja za državljana/-ko Tadžikistana. V primeru Tadžikistana in nekaterih drugih srednjeazijskih držav/republik nam takšno razlikovanje omogoča končnica ,-stan', v večini drugih primerov (npr. In-

donezija, Filipini, skoraj vse afriške države) pa dejstvo, da se večnacionalna država ne imenuje po nobenem narodu/ljudstvu. Toda teren (ne)razlikovanja med pripadnikom naroda/ljudstva in prebivalcem po tem narodu/ljudstvu imenovane države/dežele je zelo spozlek. Pravopiscem je na njem nekajkrat hudo spodrsnilo.

Pri iztočnici Kirgizija *SP* ne razlikuje med pripadniki naroda in prebivalci države. Prebivalec* Kirgizije (uradno ime države je *Kirgizistan*!) naj bi bil *Kirgiz*, prebivalca pa *Kirgizijka**. Toda pravilnejši naziv za prebivalca/-ko države bi bil *Kirgizistanec/-ka*, medtem ko je Kirgiz pripadnik kirgiškega naroda (pripadnica pa *Kirgizinja*). Zgled za takšno rešitev je v samem *SP*: prebivalca Baškiriije ni »Baškiriijka«, ampak *Baškirkica*, prebivalca Baškortostana (to je uradno ime Baškiriije, republike v Ruski federaciji) pa je *Baškortostanka*.

Precejšno zmedo so pravopisci ustvarili z uvajanjem novih prebivalskih imen. Doslej smo npr. poznali le prebivalska imena *Vlah*, *Sas*, *Švab* in *Flamec* ter iz njih izpeljana zemljepisna imena *Vlaška/Vlaško*, *Saška/Saško*, *Švabska/Švabsko* in *Flamska/Flamsko*, v *SP* pa sta se zdaj znašli še novi prebivalski imeni *Vlaščan** in *Saščan**. V čem le vidijo pravopisci razliko med temi deželami in njihovimi prebivalci, da so skovali imeni *Vlaščan* in *Saščan*, prizanesli pa so nam z imenom »Flamščan« in »Švabščan«? Doslej smo prebivalcem *Vlaške* rekli *Vlahi* (prim. mdr. *LCZ*), prebivalcem *Saške* pa *Sasi* (čeprav se ime *Sasi* nanaša tudi na eno od prvotnih germanskih plemen), in tako bi brez škode lahko bilo tudi v prihodnje.

Čudim se tudi temu, da *SP* uvaja novo prebivalsko ime *Valonijec**, ne pozna (oziroma ga ukinja?) pa imena *Valonec* (prim. mdr. *VSL*, *LCZ*, *SP*62). Prav tako ne pozna pridevnika *valonski*, ampak le *valonijski**. Iz slednjega pač ni mogoče izpeljati uveljavljenega poimenovanja *valonščina* za valonski jezik oziroma narečje (mar naj bi se ji po novem reklo »valonijščina«?). Tovrstno »posodabljanje« uveljavljenega prebivalskega imena je res skrajno čudno, še posebej, če upoštevam, da tudi tujci pravijo *Valoncem* »Valonci«, namreč *Wallons*

(*Francozi*), *Wallonen* (*Nemci*), *Walloons* (*Angleži*) itd. Očitno je, da so se pravopisci za poimenovanje *Valonijec* odločili zato, ker niso upoštevali dejstva, da so *Valonci* narod (oziroma vsaj etnična skupina), *Valonija* pa njihova domovina (ravno zaradi razlik med *Valonci* in *Flamci* se je Belgija preoblikovala v federalno državo).

Podobno velja za *Moldavce*, ki so v *SP* skupaj z na novo skovanimi *Moldavijci* združeni pod iztočnico *Moldavija*. Sprva sem pomislil, da bi lahko bil *Moldavec* pripadnik moldavskega naroda, *Moldavijec** pa prebivalec *Moldavije*. Toda kmalu sem spoznal, da tako ne more biti. Pravopiscem se je poimenovanje *Moldavijec* najbrž zapisalo iz podobnih razlogov kot ime *Valonijec*. *Moldavci* so namreč *Romunom* soroden narod(!) (prim. mdr. *LCZ*, *Države sveta 2000 MK*), čigar prastarega imena se pač ne bi smelo kar mimogrede prilagoditi imenu države, ki je sami niti ne imenujejo *Moldavija*, ampak *Moldova* (sebe pa, če se ne motim, *Moldovan*).

Podobno kot za imeni *Moldavijec* in *Valonijec* velja med drugim tudi za prebivalski imeni *Waleščan** (doslej samo *Valižan*, prim. mdr. *VSL* in *Države sveta 2000*) in *Etiopijec** (doslej samo *Etiopec*; prim. s točko 4a).

Kot primer dopustnega (vendar ne nujnega!) preimenovanja oziroma posodobitve pa lahko omenim prebivalsko ime *Virginijec* (namesto zastarelega poimenovanja *Virginec*; prim. *SP*62). *Virginijci* so namreč del ameriške nacije, zato s poimenovanjem *Virginijec*/ *Virginec* označujemo izključno prebivalca *Virginije*, ne pa pripadnika kakega posebnega naroda ali nacije (s tega vidika prilagoditev prebivalskega imena imenu države ni moteča). *Valonci*, *Moldavci*, *Valižani* in *Etiopci* pa so ali narod (tj. – po *SSKJ* skupnost ljudi na določenem ozemlju, ki so zgodovinsko, jezikovno, kulturno in gospodarsko povezani ter imajo skupno zavest) ali nacija (tj. po *SP* – državni narod), zato jih pravopisci ne bi smeli kar tako preimenovati. Bojim pa se, da utegne kljub tem pomislekom do prihodnje izdaje pravopisa dozoreti še kakšno tovrstno presenečenje, morda celo fantomsko prebivalsko ime »*Slovenijec*« in pridevnik »*slovenijski*«.

4e) Nenavadna imena pripadnic ljudstev

Vprašljive so nekatere rešitve pri poimenovanju pripadnic ljudstev. Pripadnica Inkov naj bi bila *Inka**, kar je nadvse čudno, če upoštevam, da je izvirni naziv za pripadnika(!) Inkov Inca, inka pa naš podomačen naziv za inkovskega vladarja. Ustreznejša bi bila ženska oblika *Inkinja* (po zgledu Grk – Grkinja).

Medtem ko *SP* '62 za žensko obliko prebivalskega imena Čerkez navaja *Čerkezinja*, pozna novi *SP* le obliko *Čerkezka**, ne da bi pri tem pojasnil usodo Čerkezinje in čerkeške moške suknje čerkeske (prim. *SSKJ*). Če se ta po novem piše *čerkezka*, bi bilo ime Čerkezinja toliko ustreznejše.

V nasprotju z imenom Čerkezinja pa so bila nekaterim drugim ženskim prebivalskim imenom tradicionalna obrazila ,-ka' bržkone po nepotrebnem zamenjana z ,-inja' (npr. *Hetitinja* namesto *Hetitka*, *Moabitinja* namesto *Moabitka*).

Nenavadna je tudi ženska oblika prebivalskega imena Kurd. Po zgledu imen *Turkinja* in *Baskinja* bi pričakoval obliko *Kurdinja*, ne pa *Kurdovka**. *Kurdovka* bi lahko bila kvečjemu ženska s priimkom Kurd (zgled iz *SP*: *Turkovka*) ali pa kakšna kurdska jopa oziroma kapa (kot je baskovska čepica *baskovka*).

4f) Posodobljena in »posodobljena« (stara) prebivalska imena

Pravopisci so med sestavljanjem novega *SP* na hitro pometli s številnimi starimi prebivalskimi imeni, kar ni bilo čisto prav. Če drugega ne, so takšna imena primerna vsaj za poimenovanje prebivalcev antičnih mest. Imeni *Atenčan* in *Abderčan* sta v kontekstu z imenom *Špartanec* in *Tebanec* slišati preveč moderno. Zato bi namesto oznake ,starinsko' pri imenu *Atenec* bolj ustrezal opis ,prebivalec antičnih Aten', namesto novega *Abderčana* pa bi bil primernejši dosedanji *Abderit*. S takšnim pristopom bi *SP* lahko ohranil tudi nekatere druge (starinske, a lepe) oblike prebivalskih imen iz

SP '62, ki si ne zaslužijo pozabe, npr. *Asizijec* (lahko bi bilo ime prebivalca antičnega Asizija oziroma starinsko ime za prebivalca današnjega Assisija) in *Aretinec*.

Tudi za imena *Hajronejčan*^{??}, *Herkulanejčan*^{??}, *Heraklejčan*^{??}, *Palmirčan*^{??}, *Ostijčan*^{??}, *Nikejčan*^{??} in *Saisčan*^{??} bi bilo mogoče brez večjih težav skovati (ali pa poiskati) različice, ki bi bile za poimenovanje prebivalcev antičnih krajev precej bolj primerne: *Hajronejec*, *Herkulanejec*, *Heraklejec*, *Palmirec*, *Ostijec*, *Nikejec* in *Saissec*. Nekaj takšnih zgledov je v samem *SP*, mdr. *Akvilejec*, *Cezarejec* in *Halikarnasec*, nekaj pa v raznih knjigah o antiki, mdr. *Palmirec* in *Kluzijec*.

Poglavje zase je prebivalsko ime *Napolijec**, ki naj bi odslej delalo družbo že uveljavljenemu imenu *Neapeljčan* in imelo prednost pred starejšim poimenovanjem *Napolitanec*. Komentar o neprimernosti in predvsem nepotrebnosti imena *Napolijec* verjetno ni potreben.

Nepotrebna je tudi posodobitev imena za prebivalca nekdanjega Cejlona. *SP* '62 namreč pozna ime *Cejlonec*, novi *SP* pa predpisuje ime *Cejlončan*^{??}. Za zgodovinske potrebe je ime *Cejlonec* dovolj dobro, pa tudi v primerjavi s prav tako otoškima prebivalskima imenoma *Bornejec* in *Islandec* mu nič ne manjka.

Pravopisci so po nepotrebnem »posodobili« že povsem uveljavljeno prebivalsko ime *Porenec* (v *Porenjec**) in pridevnik *porenski* (v *porenski**), ki ju pozna *SP* '62. Dejstvo je, da se pokrajina Porenje imenuje po Renu, zato je iz imena te reke izpeljan pridevnik lahko le po-ren-ski. To trditev lahko podkrepim s pridevnikom *podolski*, ki je menda izpeljan iz Porenju zelo podobnega imena Podolje oziroma besede podolje. Če bi bila pisava porenjski utemeljena, bi pisali tudi »podoljski«, vendar ne. Od pridevnika *porenski* do prebivalskega imena *Porenec* pa je le še majhen in logičen(!) korak. Končnica ,-je' pokrajinskega imena Porenje torej ne bi smela igrati glavne vloge v prebivalskoimenskih in pridevniških izpeljankah, saj je tudi v »porečnih« imenih, kakršna so Posavje (*Posavec*), Porabje (*Porabec*), Podravje (*Podravec*) in Posarje (*Posarec*; zakaj tega imena ni v *SP*?) ne. Pravopisci bi mo-

rali upoštevati specifičnost tovrstnih imen in pri tvorbi izpeljank dati prednost prvotnemu, najstarejšemu imenu – torej imenu reke. To lahko podkrepim še z malce drugačnim prebivalskoimenskim zgledom: Goriška se imenuje po Gorici, zato njen prebivalec ni »Goriščan«, ampak Goričan.

Podobno vprašljive so tudi besede *Posoteljčan*⁷⁷, *posoteljski*⁷⁷, *Obsoteljčan*⁷⁷ in *obsoteljski*⁷⁷, navedene v oglavljih gesel Posotelje in Obsotelje. Že nekaj desetletij namreč obstaja *obsotelska proga* (prim. *ES*), še starejši je pridevnik *posotelski* (prim. *SP*⁶²), prav tako ime *Sotelsko* in pridevnik *sotelski*. Glede na te dosedanje pridevniške oblike in v prejšnjem odstavku naštete argumente bi pravilnejši imeni za prebivalca obsotelske(!) pokrajine bili *Obsotelčan* in *Posotelčan*. Žal ne vem, katero od teh poimenovanj uporabljajo prebivalci Sotelskega. Če nobenega, potem predlagam pravopisnem salomonsko rešitev: ime *Sotelčan*, v katerem spornega, j' niti teoretično ne more biti.

Težave so tudi z drugimi domačimi prebivalskimi imeni. Tako je prebivalec Ospa po novem le še *Ospčan* ali *Osapčan*^{*}, kaj se je zgodilo z imenom *Osapec*, ki ga kot edino ali glavno poimenovanje navajata tako leksikon *Slovenska krajevna imena CZ* (1985) kot *Krajevni leksikon Slovenije DZS* (1995), pa ni pojasnjeno. Da bi trdno ukoreninjeno ime *Osapec* v šestih letih povsem zastarelo, je preprosto nemogoče.

Precej sumljivo je tudi ime za prebivalca Opčin na Tržaškem. Po *SP* naj bi se pisalo *Opelec*^{*}, po knjigi *Slovenska krajevna imena v Ita-*

liji (1999) pa se pravilno piše *Openc*. V prid slednjemu zapisu govorijo tudi primorska prebivalska imena *Biljenc*, *Komenc*, *Mirenc* in *Šmarenc*, navedena v istem *SP*, ki je *Opencu* dodal en, e'.

4g) Nadaljevanje pravde o kaši

Velik del pod točko 4) naštetih nasilnih sprememb prebivalskih imen in umetno ustvarjenih dilem tipa »al prav se piše, -čan' ali -ec'« kaže na to, da so si pravopisci zaželeli nadaljevanja znamenite črkarske pravde o kaši. Dejstvo je namreč, da bi po zgledu številnih slovenskih prebivalskih imen, ki poznajo dvojnice s končnicama -čan' / -ec' (npr. *Trbojčan* / *Trbojec*, *Postojnčan* / *Postojnec*), pravopisci tudi pri mnogih tujih prebivalskih imenih lahko dopustili obe varianti (npr. *Beninec* / *Beninčan*, *Michiganec* / *Michigancan*, *Kairec* / *Kairčan*, *Andorec* / *Andorčan*, *Cejlonec* / *Cejlončan* ipd.), še posebej, če se obe uporabljata tudi v praksi (npr. *Andorčan* v *Vsevedniku TZS* in *Državah sveta 1993 DZS*, starinski *Kairec* v *SP*⁶²).

Podobno kot za končnici -čan' in -ec' velja v nekaterih primerih tudi za končnici -ka' in -inja'. Le kakaj naj bi pisali samo še *Moabitinja* in *Kurdovka*, če pa dosednji *Moabitka* in *Kurdinja* najmanj enako lepo (grdo?) zvenita? Morda se ključ za razumevanje pravopisne politike skriva v Prešernovem sonetu ...

5) Pomanjkljivi kvalifikatorji in od mrtvih vstale besede

Nekateri kvalifikatorji, ki v *SSKJ* niso bili najbolj posrečeni, so v *SP* spremenjeni. Tako je npr. pridevnik *knapovski* iz nižjepogovorne ravni jezika vendarle prešel na žargonsko raven, ni pa se mu, začuda, pridružil samostalni *knap*. Da je ta izraz zelo živ tudi v rudarski govorici (torej v rudarskem žargonu), se lahko

mdr. prepriča vsak obiskovalec muzeja premogovništva v Velenju.

Med kvalifikatorji v *SP* je najmanj eden, ki je bil premalokrat uporabljen, namreč kvalifikator ,nov.' s pomenom novota, neologizem (po *SSKJ* je to ,beseda ali zveza, ki še ni splošno uveljavljena', po *SP* pa ,jezikovna prvina, kate-

re novost še čutimo'). Novih, še neuveljavljenih besed, še posebej novih različic pisav, ki kar kličejo po oznaki ‚nov.‘ (ali še bolje: ‚neuveljavljeno‘), v *SP* dobesečno mrgoli. Mednje sodijo npr. mnoga prebivalska imena (prim. s točko 4), številne po najnovejših pravilih in »pravilih« podomačene besede, npr. ajkido (prim. s točko 6) in *srf*, večina novih zložen, npr. *bypassoperacija** in *lakmuspapir** (prim. s točko 7), pa tudi kake (morda) ne čisto nove, a vendarle še neuveljavljene besede in imena, npr. skunk[s]ovina (prim. s točko 1a) in *Kaspik*.

Nekatere besede, ki so bile v *SSKJ* označene za zastarele (tj. povsem iz rabe!), naj bi bile po novem spet moderne in ustrezne, čeprav so videti in slišati grozno. Takšen je pridevnik *efikasen*⁷⁷ (oziroma samostalnik *efikasnost*⁷⁷), ki ga je mogoče najti le še v zastarelem *ST*'68 in v »prenovljenem« *Slovensko-angleškem slovarju* DZS, ne poznajo pa ga mdr. *SP*'62, *Slovenski etimološki slovar* MK (1997), *VSL* in *LCZ*. Po *SP* je pridevnik *efikasen* publicistični izraz brez kakršnekoli oznake, ki bi odsvetovala ali prepovedovala njegovo rabo (imamo tujko *efekten* ter slovenski ustreznici *učinkovit* in *uspešen*). Takšno oznako ima npr. nedovršnik *osporovati* (po *SSKJ* prav tako zastarela beseda), ki ga (pre)pogosto slišimo iz ust izobražencev in politikov, a ni v svoji neslovenskosti nič kaj bolj »efikasen« od omenjenega pridevnika. Vse tri besede (*efikasen*, *efikasnost*, *osporovati*) so namreč ne glede na praizvor relikti nekdanje jugoslovanščine, do katere bi morali biti sodobni slovenski pravopisci precej manj usmiljeni.

Iz podobnih logov je k nam prišla *Bogorodica*⁷⁷, sinonim za Mater božjo, ki mu po *SP* (in *SSKJ*) prav tako nič ne manjka, čeprav je sestavljen iz srbohrvaške besede, ki je slovenščina ne pozna (rodica). Da *Bogorodica* ni slovenska beseda, je vedel že slavist Maks Pleteršnik, zato jo je konec 19. stoletja v svojem slovensko-nemškem slovarju označil s kvalifikatorjem ‚kajk.‘ (tj. ‚kajkavsko‘). Vsekakor bi tudi v sodobnem *SP* pri imenu *Bogorodica* pričako-

val ustrezen kvalifikator, še najmanj škode pa bi naredila poslovenjena oziroma slovenska oblika *Bogorodnica*, objavljena v Pleteršnikovem slovarju. A v *SP* kot zanalašč ni niti slovenske knjižne besede *rodica*, ki jo poznata tako *SSKJ* kot *SP*'62.

Zelo pomanjkljivi so kvalifikatorji besed, ki izvirajo iz jugoslovanskega vojaškega žargona (npr. *armija*⁷⁷, *opasač*⁷⁷, *šinjel*⁷⁷), saj to, da gre za nekdanji(!) vojaški žargon, ni navedeno niti v *SP* niti v *SSKJ*. Pri tem pa je presenetljivo, da niti *SP* niti *SSKJ* ne poznata precej bolj udomačene besede *metek*⁷⁷, ki je podobnega izvora kot prej omenjene in bi, opremljena z ustreznim kvalifikatorjem, vsekakor sodila v šinjelovo in opasačevo »armijsko« družbo.

V času nastajanja *SSKJ*, torej v dobi jugoslovanskega »bratstva in enotnosti«, morda res ni bilo politično primerno ožigosati nepotrebnih srbohrvatizmov (poleg že omenjenih še npr. *povorka*⁷⁷) z ustreznim kvalifikatorjem, leto 2001 pa pravopisem tovrstnega alibija ne daje. Kvalifikatorji, ki bi opozarjali na tuj izvor besed, bi bili seveda dobrodošli tudi pri (novejših) izposojenkah iz drugih jezikov, npr. pri poimenovanjih rib. *SP* namreč pozna slovensko ime *arbon* in hrvaško *arbut*⁷⁷, a tega, da je *arbut* hrvaščina, ne pove. Še bolj pa bode v oči, da v *SP* ni *arbutu* analognega slovenskega poimenovanja *gavon* za ribo *gavun*⁷⁷ (prim. mdr. *Oxfordova enciklopedija žive narave* DZS in *Jadranske ribe* iz zbirke *Sprehodi v naravo* CZ).

Kakšno tovrstno pravopisno napako iz prejšnjih let pa so sestavjalci *SP* raje kar zamolčali. Tako v njem ni besede *tlo*, ki je v *SSKJ* označena za del našega knjižnega besednega zaklada (bila naj bi sopomenka za tla). Do izida *SSKJ* slovenske besede *tlo* nisem poznal (ne poznata je niti *SP*'62 niti Pleteršnikov slovar), sem pa navedbi v slovarju verjel in besedo pred leti celo uvrstil v eno od križank. Po tem, da je v *SP* ni, lahko sklepam, da je to eden mnogih nepotrebnih srbohrvatizmov. Če je to res, bi ga pravopisni morali uvrstiti v *SP* (s črno piko in pojasnilom, seveda) in s tem vsaj za silo popraviti napako sestavjalcev *SSKJ*.

6) Razlike med zgledi v *Pravilih* in slovarskimi iztočnicami

Nepojasnjene razlike med zgledi v *Pravilih* in zapisom lastnih imen v slovarskem delu *SP* so v nekaterih primerih tolikšne, da je videti, kot da bi *Pravila* in *Slovar* nastajala drug mimo drugega.

Poleg že omenjene besede salmijak sta v *Pravilih* na strani 111 omenjena tudi *meridijan*²⁷ in *mesijanizem*²⁸, ki ju *Slovar* piše še po starem (*meridian* in *mesianizem*), pri čemer še posebej bode v oči, da je v *Slovarju* (in *SSKJ*) na isti strani kot *mesianizem* navedena tudi beseda *mesijanist*²⁹ (tokrat z ,j'). Omeniti moram še žalostno dejstvo, da *SP* ne pozna besede *odrešeništvo*, zelo lepe slovenske sopomenke za mesijanstvo in mesi(j)anizem. Pozoren bralec jo lahko najde v opisu gesla Mesija v *LCZ*.

Pravopisem je precej težav povzročil priimek Baudelaire. V slovarskem delu so enkrat zapisali *Baidelairov** (ta napaka je ena redkih, ki jih avtorjem pravopisa ni mogoče preveč zameriti, saj je očitno, da je nastala nehote pri tipkanju), od izpeljank iz tega priimka pa navajajo izraza *baudelairjevstvo* in *baudelairovstvo*, medtem ko je v *Pravilih* (stran 118) mogoče namesto *baudelairovstva* najti izraz *baudelairstvo*, ki ga *Slovar* ne pozna.

Pravila poznajo poleg imen *zemljan* in *maršovec* še imeni *Zemljan* in *Maršovec* (na straneh 18 in 12), *Slovar* pa le prvi dve. Toda glede na to, da so v *Slovarju* pari bog in Bog, jud in Jud ter musliman in Musliman, bi vanj sodila tudi *Zemljan* in *Maršovec*, in sicer kot prebivalski imeni v oglavju gesel *Zemlja* in *Mars*.

Da je preveč zavzeto preganjanje dvojnic lahko dvorezen meč, kaže primer besede *aids*, kajti v zgledih za podomačevanje angleških besed je na prvem mestu navedena različica *ajds*³⁰, ki je *Slovar* sploh ne pozna. Če je beseda *ajds* enako ali celo bolj pravilna kot *aids*, bi vsekakor sodila tudi v slovarski del *SP* (z ustreznim kvalifikatorjem, seveda; prim. s točko 5c), če pa ni, je niti v *Pravilih* ne bi bilo treba omenjati, saj doslej še ni bila kaj dosti v rabi.

V *Pravilih* ni niti z besedico omenjeno spreminjanje japonskega ,i' (v samoglasniškem

sklopu) v ,j', pa je v slovarski del kljub temu uvrščena na novo podomačena beseda *ajki-do*³¹. Znan tovrstni primer, podomačen že v preteklosti, je *bonsaj*, za sprotno podomačevanje črke ,i' v ,j' pa bi pričakoval ustrezno navodilo, kajti japonskih imen, ki po zgledu ajkida čakajo na prilagoditev, je kar nekaj (npr. prebivalsko ime *Ainuji*, ki ga v *SP* ni, čeprav je njegov zapis že doslej povzročal težave v slovenskih leksikonih in specializirani literaturi so navedene oblike *Ainu*, *Ainujci*, *Ainoji* in *Ajnuji*).

Med zgledi za podomačevanje starogrških imen (stran 175) je navedeno ime *Angajos*, pri katerem je grška končnica ,-aios' podomačena v ,-ajos'. V *Slovar* pa je kljub temu uvrščena izvirna starogrška dvojnica *Ptolemaios*³² (pri iztočnici *Ptolema*), namesto katere bi pričakoval podomačeno dvojnico *Ptolemajos* (zgled iz slovarskega dela *SP*: *Alkajos*) ali/in latinizirano *Ptolemej*. Slednje ime je bilo do nedavnega precej bolj v rabi kot *Ptolema* (prim. mdr. *LCZ*, *SP*⁶²) in sploh ni napačno, saj je le eno od mnogih starogrških imen, ki so v slovenščino prišla (in se udomačila) prek latinskih oblik (zgled iz *SP*: *Antej*), zato se mi njegova ukinitve ne zdi utemeljena.

Določilo o podomačevanju imen vladarskih rodbin in vladarjev (stran 23) bi moralo pomeniti, da se tudi imena *Obrenoviči*, *Nemanjiči* in *Karadžorđevići* podomačujejo v *Obrenoviči*, *Nemanjiči* (prim. *LCZ*) in *Karadžorđevići* (zgled za to so lahko izpeljanke tipa *nedičevci*). Nepodomačeni sta ostali tudi imeni *dinastij Tudor* in *Windsor* (podomačili bi ju lahko v *Tudorji* in *Windsorji*; prim. *Vsevednik TZS*) ter vladarsko ime *Přemysl* (podomačena oblika *Pšemisl* je navedena med zgledi za podomačevanje češke pisave v poglavju *Pravila*).

Čeprav se imena rodbin običajno navajajo v množinski obliki (prim. mdr. zgled v *Pravilih* na strani 23), so v *Slovarju* mnoga navedena le v ednini (npr. *Borghese*, *Este*, *Farnese*, *Gonzaga*, *Hohenzollern*) ali pa sploh ne (npr. *Guise*, *York*) – kot da bi pravopisci nelahko (prim.

mdr. gesla Hohenzollern v *LCZ, Hohenzollerni* v *Vsevedniku TZS* in *Hohenzollerji*? v *VSL*) tvorjenje množinskih oblik namenoma prepustili laikom. Ime Farnese pa mora sploh biti nekaj posebnega, saj je edino izmed tu naštetih opisano kot 'rodbina', medtem ko so imena Borghese, Este, Gonzaga in Hohenzollern opisana kot 'član rodbine'.

Med zgledi za pisanje nestičnega vezaja (stran 48) so kot izjema omenjeni tuji priimki (konkretno *Rimski-Korsakov*). Toda v *Slovarju* se je kljub temu znašel francoski priimek *Joliot - * Curie* z nestičnim vezajem, čeprav ga Francozi (in drugi narodi) pišejo s stičnim vezajem (*Joliot-Curie*).

Nenavadno je, da *SP* v slovarskem delu navaja izključno star zapis imena perzijskega pesnika Hafeza (*Hafiz*?), čeprav sta v *Pravilih* med zgledi za podomačevanje perzijske pisave navedeni le obliki *Hafez* in *Hafiz*, ki ju poznajo tudi vse tuje nenemške enciklopedije. Ime Hafis namreč izvira še iz Prešernovih časov, nastalo pa je pod nemškim vplivom, saj Nemci pišejo perzijski glas 'z' s črko 's'. Boljši od sedanje pravopisne nedorečenosti bi bili dve rešitvi: ali bi pri slovarski iztočnici Hafis navedli tudi pravilnejšo različico Hafez (oziroma

Hafiz) ali pa bi v *Pravilih* dodali zgled Hafis s pojasnilom, da je to stara podomačitev, ki se je ne sme spreminjati.

Podobno velja za ime znamenitega egiptovskega mesta Giza, ki je v *Pravilih* med zgledi za podomačevanje arabske pisave navedeno v prečrkovanih oziroma podomačenih oblikah *Gize*, *Gizeh* in *Džize*, v slovarskem delu pa kljub temu navedena le starejša različica, ki v *Pravilih* sploh ni omenjena.

Na straneh 81 in 82 je kar dvakrat naveden zgled, da se ime norveškega mesta Bergen sklanja *Bergna*, v slovarskem delu pravopisa pa je kljub temu navedena le sklanjatev *Bergena*.

V *Pravilih* so navedene številne podomačitve zemljepisnih imen, ki jih *Slovar* na žalost ne pozna, npr. podomačena zemljepisna imena *Bidgošč*, *Džakovo*, *Miškolc*, *Mohač* in *Sevilja*. Imeni Bidgošč in Mohač sta zanimivi zlasti zaradi že omenjenih prebivalških imen Bydgoszczan in Mohacsan, ime Sevilja pa bi bilo v slovarskem delu pravopisa zelo dobrodošlo zaradi statusnega izenačenja s podomačenimi imeni *Salamanka*, *Kordova* in *Majorka*, pa tudi prebivalsko ime *Sevilčan* bi zvenelo precej bolj domače kot *Sevillčan*.

7) Nepotrebne novotarije

SP ne bi smel biti poligon za jezikoslovne eksperimente, kakršen je pisanje besed po nemškem »Zusammenschreibung zgledu«. *Alpaka-jopič**, *alpakasrebno**, *hi-figramofon*(!)*, *hulahupnogavice**, *jafapomaranča**, *kandaharvez**, *kanditbombon**, *klinkerploščica**, *panamaslamnik**, *poppevec**, *rent-a-car-služba*(!)*, *sisalvr**, *vaterpolotekma** itd. so na silo tvorjene besede, ki niso primerljive z uveljavljenimi zloženkami, kakršne so npr. *altsaksofon*, *avtocesta*, *kilovatura* in *pedenjčlovek*. Slovenščina bi zlahka shajala brez njih. Čeprav jih pravopisci propagirajo že več kot deset let, se (še) niso prijele, zato nam jih zdaj toliko manj upravičeno vsiljujejo z navedbo na prvem mestu, v krepki pisavi, pred doslej uporabljanimi narazen pisanimi dvojnicami, zdaj sramežljivo skritimi v oglavju gesel. Da bi bil

drugačen vrstni red mogoč, dokazuje mdr. iztočnica na *svidenje*, pri kateri je različica *nasvidenje* navedena šele na drugem mestu (vendar pa bi bilo ravno v tem primeru lahko – po zgledu iz *SSKJ* in glede na splošno rabo – prav nasprotno).

O nepotrebnosti tovrstnih zloženek pove veliko že dejstvo, da v *SP* ni mnogih njihovih »nebodijih trebasorodnic« (npr. besed *džersigovedo**, *džinsjopič**, *ekspreskava**, *hokejtekma**, *džeztrobenta**, *klimanaprava**, *kromusnje**, *popglasbenik**, *soulpevec** itd.), da so nekatere kandidatke za »skupajpisanje« vendarle pisane samo narazen (npr. *call opcija*, *snack bar*), pa tudi to, da isti *SP* ignorira oziroma ukinja povsem vsakdanje skupaj pisane besede *čimbolj*, *čimdalj*, *čimprej*, *čimveč*, *tembolj* itd., ki so v *SSKJ* (letnica izda je 1995!) vse

navedene na prvem mestu, pred narazen pisano sopomensko besedno zvezo, pozna pa jih tudi še *Enciklopedija slovenskega jezika* iz leta 1992.

Da sporne zloženke niso posledica naravnega razvoja jezika, ampak neposrečena akademska domisljica, je mogoče sklepati mdr. iz dejstva, da je v *Pravilih* na strani 57 naveden »piši kot Francozi« zglede **avto-moto-društvo*** (kot boljša možnost v primerjavi z avto-moto društvo), v *Slovarju* pa »piši kot Nemci« zglede **Avto-motozveza*** (kot boljša možnost v primerjavi z Avto-moto zveza*). Da je zmešnjava glede pisanja skupaj/narazen/z vezajem popolna, so poskrbeli avtorji SSKJ, ki so poleg besede **avto-moto** navedli tudi skupaj pisano različico **avtomoto**, katere SP začuda ne pozna (bila bi namreč zelo uporabna, saj bi z njo lahko naredili megazloženko »avtomotodruštvo«, ki bi jo nam še Nemci zavidali). Glede velike začetnice pri iztočnici Avto-motozveza* pa tole: v SSKJ je v oglavju gesla avto-moto zglede, ki potrjuje, da bi v SP lahko z veliko začetnico zapisali le iztočnico **Avto-moto zveza Slovenije**, saj je z besedno zvezo **avto-moto zveza** mogoče poimenovati tudi kako tuje avtomobilistično združenje. Potrditev pravilnosti pisave z malo začetnico (in narazen!) sem našel tudi v samem SP, v opisu gesla AMZ.

Odvečnost večine skupaj pisanih iztočnic je razvidna tudi iz njihovih opisov, saj so tako stare kot nove pogosto opisane na način »ševrousnje* tudi ševro usnje, *ševrojsko usnje*« ali »vikendhišica* tudi vikend hišica, *počitniška hišica*«, pri čemer opisi v ležečem slogu pomenijo, da sta besedni zvezi *ševrojsko usnje* in *počitniška hišica* navadnejši kot njuni skupaj (in narazen!) pisani sopomenki. Čemu je torej treba uvajati nove zloženke, če naj bi že namesto njihovih dosedaj znanih narazen pisanih sopomenk raje uporabljali navadnejše besedne zveze? Težava je tudi v tem, da je treba za

pravilno(?) razumevanje takih gesel najprej najti razlago, prvi (najpomembnejši!) vtis pri listanju SP pa je ravno nasproten: aha, odslej pišemo vikendhišica, kar pomeni isto kot počitniška hišica. To bi pravopisci lahko preprečili tako, da bi po zgledih iz SSKJ besedno zvezo **vikend hišica** in nadrejeno sopomensko besedno zvezo, »počitniška hišica« navedli samo kot primer pod iztočnico **vikend**.

Tudi za večino zloženek, ki v SP niso opisane z nadrejeno sopomenko oziroma navadnejšo besedno zvezo, velja, da bi jih bilo mogoče nadomestiti s primernejšimi večbesednimi sopomenkami. Tako je npr. v VSL namesto SP-jevske zloženke **gestaltpsihiologija*** (te zloženke, narejene po vzoru nemške besede Gestaltpsychologie, ni mogoče enačiti z zloženkami tipa parapsihologija!) uvrščena veliko bolj slovensko zvoneča iztočnica **gestaltna psihologija** (tega pojma pravopisci očitno ne poznajo), družbo pa ji delata sorodna pojma **gestaltna terapija** in **gestaltni krog**, ki naj bi ju po pravopisnem »vzoru« pisali **gestalt-terapija*** in **gestaltkrog***. Hvala lepa, jaz že ne.

Skratka, sveže izumljene »skupajpisane« novotarije na eni in ukijne skupaj pisane »stari-ne« na drugi strani so lep primer nepotrebne revolucioniranja jezika za vsako ceno, od katerega je pričakovati več škode kot koristi. Naloga pravopiscev bi morala biti, da zapišujejo in po potrebi korigirajo spremembe, ki se porajajo v jeziku same od sebe, iz nuje, ne pa da si izmišljajo nekaj povsem novega, nekaj, česar nihče ne potrebuje. Če ponazorim z aktualnim primerom: pravopisci bi morali v *Pravilih* jasno in glasno povedati, da sta imeni tipa **Bar Mihec** in **Mihčev bar** jezikovno pravilnejši (in lepši) kot ime tipa **Mihec bar***, ne pa da vse skupaj s kvarnim zgledom **kavabar*** (potemtakem tudi **Mihecbar*?**) še dodatno zapletajo.

8) Neustrezna zasnova SP

Razporeditev posameznih enot oziroma poglavij se sestavljalcem SP ni najbolj posrečila. Nepregledni *Spremni besedi* sledijo *Krajšave*

in *Pravila*, v katera so dobessedno skrita najbi-stvenejša pojasnila, potrebna za pravilno razumevanje *Slovarja* (npr. podrobnejša razlaga po-

mena črne pike, puščice in ležečega tiska pod naslovom *Splošne normativne oznake v slovarskem delu SP* na dnu strani 6 in na vrhu strani 7), tem pa razna kazala in šele nato *Slovar*.

Pravilen oziroma bolj praktičen vrstni red poglavij v *SP* bi bil:

a) na levi strani predpapirja seznam vseh posebnih normativnih oznak in slogov pisav s točnim pomenom (všakomur razumljivo razlago), na desni pa razlaga zgradbe gesel, kakršna je zdaj;

b) kratek, pregleden *Uvod* s pojasnili, kaj, zakaj in kako (ne pa kdo in kdaj);

c) *Slovar*;

d) *Pravila* (če sploh; prim. s točko 9);

e) *Kazala* (čisto na koncu, da jih ni treba vedno znova iskati nekje na sredini knjige).

Nenajboljša je tudi *vsebinska zasnova*. *SP* je namreč večidel videti kot povzetek *SSKJ*, saj so skoraj vsi zgledi prepisani iz njega, namesto da bi se pravopisci potrudili navesti nove, takšne, ki bi razjasnjevali najpogostejše in najtežje jezikovne dileme (npr. ali se glede vrat reče ,skoznja' ali ,skoznje', ali je pravilno ,tibetan-

ski lame' ali ,tibetanski lami' ali oboje ...). Manjkajo (v *Pravilih* in/ali *Slovarju*) tudi številni zares težki primeri lastnih imen (npr. ime mesta *Hradec Kralove*: se sklanja pri Hradec⁷⁷ Kralovem – tako *VSL* v opisu gesla nemška vojna – ali pri Hradcu Kralovem – tako bi sklanjal jaz – ali pa se ime lahko po potrebi kar prevede v Kraljevi gradec⁷⁸ – tako *LCZ* v opisu gesla prusko-avstrijska vojna?).

Kupec *SP*, ki že ima *SSKJ*, je tako, vsaj kar se zgledov tiče, opeharjen. Bolje bi bilo, če bi bilo v *SP* zgledov pol manj, kot pa da jih je toliko prepisanih iz *SSKJ*; ne upam si pomisliti, koliko dodatnih lastnih imen in slovenskih besed bi lahko uvrstili vanj v tem primeru.

Potrata prostora so tudi preštevilne naglasne dvojnice (npr. pri geslu Čušperk: Čušperčan, Čušperčän in Čušperčän). Glede na to, da Slovenci naglase pišemo le izjemoma, bi namreč naglasi in naglasne dvojnice sodili v PRAVOREČNI SLOVAR, ne pa v PRAVOPIS. Po *SSKJ* je pravopis ,knjiga s pravili o pisavi, rabi črk in ločil, pisanju skupaj in narazen, o deljenju'. Naglaševanje sploh ni omenjeno!

9) Sklep

Novi *SP* bi bil neprimerno boljši, če bi bile v njem namesto (nekaterih) revolucionarnih »posodobitev«, nepotrebnih novotarij in naglasnih dvojnic navedene vse sprejemljive sodobne pisne dvojnice obravnavanih besed in lastnih imen, nepotrebne izposojenke in pogosto uporabljane nepravilno podomačene besede pa dosledno odsvetovane, po možnosti s kratkimi pojasnili (pri nepotrebnih izposojenkah bi zadostovala že oznaka jezikovnega izvora, nesamoumevne spremembe že uveljavljenih lastnih imen pa bi lahko razložili s kratkimi opombami v drobnem tisku).

Iz obravnavanih primerov je mogoče sklepati, da slovenski pravopisci sploh nimajo celovitega pregleda nad sodobnim slovenskim besediščem, še zlasti ne nad zapisovanjem lastnih imen. Vsaj glede slednjega bi *SP* po mojem mnenju smel iziti kvečjemu z naslovom »Poskus slovenskega pravopisa lastnih imen«. Da gre le za poskus, se vidi tudi po tem, da so premno-

ga pogosto uporabljana, a težko podomačljiva tuja imena ostala prezrta oziroma le napol obdelana, manjkajo pa tudi jasna navodila za tvorbo vseh vrst prebivalskih imen, saj si samo z neprepričljivimi zgledi (zlasti tu opisanimi) človek res ne more pomagati. Predvsem pa si pravopisci, ki kaj dajo na svoje poslanstvo, v zaresnem pravopisu ne bi smeli privoščiti tako zelo malomarnega prepisovanja besed iz leksikonov, kot so si ga tokrat. Z množico napak so namreč zapravili dobršen del avtoritete, ki bi jo moral imeti pravopis, da bi se piščoči ljudje brez pomislov ravnali po njem. *SP*-ju, takšnemu kot je, preprosto ni mogoče vsega verjeti, saj ni, kar se točnosti zapisa (lastnoimenskih) geselskih besed in njihovih opisov tiče, nič boljši od povprečnega leksikona.

Pa še to: omejen obseg slovarja ne more biti opravičilo za varčevanje z aktualnimi (lastnoimenskimi) dvojnici, zgledi in opombami, saj bi vse manjkajoče besede in opombe ne

vzele toliko prostora, kot so ga *Pravila*, ki so postala siamski dvojček slovarskega dela *SP* kljub

napovedi izdajatelja, da bo slovarski del izšel kot samostojna knjiga.

10) Poziv izdajateljema in založniku Slovenskega pravopisa

Za založnika, ki mu je uspelo prodati celotno supernaklado tiskane izdaje pravopisa, priprava elektronske verzije ne pomeni tako rekoč nikakršnega stroška. To pomeni, da imajo odgovorni pri SAZU, ZRC SAZU in Založbi ZRC izjemno priložnost, da pokažejo svojo profesionalnost s tem, da se vsem zainteresira-

nim kupcem napak polnega Slovenskega pravopisa 2001 oddolžijo z brezplačnim primerkom elektronske verzije popravljene izdaje, tistim, ki jih elektronska izdaja ne zanima, pa dajo znaten popust pri nakupu nove tiskane izdaje.